የመካከለኛ ዘመን /2017-2021/ የማክሮ ኢኮኖሚ እና ፊሲካል ማዕቀፍ (MEFF)

መጋቢት 2016 ዓ.ም
ገንዘብ ሚኒስቴር

ማውጫ

ማውጫ 1

1 መግቢያ 2

2 የአጠቃላይ ኢኮኖሚ አፈጻጸም (2013-2015) 4

3 ያለፉት ዓመታት የፊሲካል ፖሊሲ አፈጻጸም (2013-2015) 13

3.1 የፊሲካል ፖሊሲ አፈጻጸም 13

3.1.1 የመንግስት ገቢ አፈጻጸም 13

3.1.2 የመንግስት ወጪ አፈጻጸም 15

3.1.3 የበጀት ጉድለት እና የመንግስት ዕዳ ሁኔታ 16

3.2 የ2016 በጀት አፈጻጸም ዕይታ 19

4 የ2017 - 2021 የፌዴራል መንግስት መካከለኛ ዘመን የፊሲካል ማዕቀፍ 20

4.1 የማዕቀፉ ኢኮኖሚያዊና ፊሲካል ታሳቢዎች 21

4.1.1 ዋና ዋና የማክሮ ኢኮኖሚ ታሳቢዎች 21

4.1.2 የፊሲካል ፖሊሲ ታሳቢዎች 23

4.2 የ2017 - 2021 የመንግስት ገቢ ትንበያና የወጪ ጣሪያ 29

4.2.1 የፌዴራል መንግስት ገቢ ትንበያ 30

4.2.2 የፌዴራል መንግስት የወጪ ጣሪያ 32

5 ማጠቃለያና የውሳኔ ሀሳብ 35

1 መግቢያ

የኢትዮጵያ ኢኮኖሚ ባለፉት ዓመታት የገጠሙትን ተደራራቢ ተግዳሮቶች ተቋቁሞ በማገገም ላይ ሲሆን፤ በዓለማችን ከትከሰቱቱ ቀውሶች አኳያ የበርካታ ሀገራት ኢኮኖሚ ዕድገት በእጅጉ የተዳከመ ቢሆንም፤ ሀገራችን ከሌሎች ሀገራት በተሻለ ሁኔታ ዕድገት ማስመዝገቧን ቀጥላለች። በቀጣይ ዓመታትም ይህ ዕድገት እንደሚቀጥል የዓለም ባንክ እና ዓለም ዓቀፉ የገንዘብ ድርጀት ትንበያዎቻቸውን አስቀምጠዋል።

በሌላም በኩል ሀገራችን በአለም አቀፍ ሁኔታ ካጋጠሟት ተግዳሮቶች በተጨማሪ በተፈጠረባት ዘርፈ-ብዙ ውስጣዊ ተግዳሮቶች የተነሳ የማክሮ-ኢኮኖሚውን መዛባት ለማስተካከል እና የኢኮኖሚ ዕድገቱን በሚፈለገው መጠን ለማስቀጠል የተያዙ ውጥኖች ላይ አሉታዊ ተጽዕኖ መፈጠሩ አልቀረም። ተግዳሮቶቹ ኢኮኖሚው ላይ ባሳደሩት ጫና ምክንያት በታቀደው ልክ ገቢ እየተሰበሰበ ባለመሆኑና የሀገሪቱ የልማት አጋሮች የሚሰጡትን የቀጥታ በጀት ድጋፍ ሙሉ ለሙሉ በሚባል ደረጃ በማቋረጣቸው፤ የተከሰተውን ከፍተኛ የመንግስት የወጪ ፍላጎት ለመሸፈን እና የተከሰተውን የማክሮ ኢኮኖሚ መዛባት ለማስተካከል ተግዳሮት ገጥሟል። ይህም በዋናነት የመንግስትን የፊሲካል አቅም ከመፈታተኑም በላይ፤ የፊሲካል ተጋላጭነትን (Fiscal Vulnerebility) እንዲጨመር አድርጓል:: በመሆኑም ለተጀመሩ የልማት ሥራዎች የተያዘውን በጀት ቅድሚያ ማግኘት ያለባቸውን የመለየትና ቅድሚያ የመስጠት (reprioritization) እንዲሁም የዕዳ ክፍያን የማሸጋሸግ እና እፎይታ የማግኘት እርምጃዎች እየተወሰዱ እንደሆነ ይታወቃል። በዚህም እረገድ የሀገር ውስጥ ብድር ክምችት በከፍተኛ ሁኔታ እየጨመረ የመጣ ሲሆን፤ በቀጣይ ዓመታትም የብድር ክፍያ ፍላጎቱ በከፍተኛ መጠን እንደሚጨምርና የፊሲካል ጫና እንደሚያስከትል ስለሚጠበቅ ጥንቃቄ የተሞላው የፊሲካል ፖሊሲ (fiscal prudence) መከተል የግድ ይላል። በተጨማሪም መንግስት ይህንን የአገር ውስጥ የብድር ክፍያ ፍላጎት በወቅቱ ባለማስተናገዱ በአበዳሪ ተቋማት የጥሬ ገንዘብ ፍሰት ላይ የሚኖረው ጫና ለፋይናንስ ዘርፉ እና ለኢኮኖሚው ስጋቶችን እንደሚፈጥር እሙን ነው።

መንግስት የሀገር በቀል ኢኮኖሚ ማሻሻያ አንድን በመተግበር ተፈጥረው የነበሩ ተግዳሮቶችን ተጽእኖ ማለዘብ ባይችል ኖሮ ሊከሰት ይችል የነበረውን ከፍተኛ የኢኮኖሚ ቀውስ መገመት አያዳግትም። ከተግዳሮቶቹ መደራረብ የተነሳ አሁንም እንደ የዋጋ ግሽበት፣ የብድር ጫና፣ የውጭ ምንዛሬ እጥረት፣ የስራ አጥነት የመሳሰሉ ችግሮችን ሙሉ በሙሉ መቅረፍ ሳይቻል ቀርቷል። በቀጣይም የኢትዮጵያን

ኢኮኖሚ መልሶ ግንባታ ለማፋጠን፣ ያለፉትን ዓመታት የኢኮኖሚ ሪፎርም ስኬቶችን ለማጠናከር፣ የተስተዋሉ ክፍተቶችን ለማረም፣ የተረጋጋ ማክሮ ኢኮኖሚ እንዲኖር ለማስቻል፣ አዲስ የዕድገት እድሎችን ለመክፈት፤ ሁለተኛዉ የሀገር በቀል የኢኮኖሚ ማሻሻያ ከተያዘው በጀት ዓመት ጀምሮ ተግባራዊ መደረግ ጀምሯል። ይህ የማሻሻያ ፕሮግራም የተመቻቸ የመዋዕለ ንዋይ እና ንግድ ከባቢን መፍጠርን፣ የማክሮ-ኢኮኖሚ መርረጋጋት መፍጠርን፣ በተመረጡ ዘርፎች የምርታማነትን ማሳደግን እና አቅም ያለው እና ውጤታማ የሲቪል ሰርቪስ ሀይል መገንባትን እንደዋና ምሰሶ አድርጎ የተቀረጸ ነው። ከዚህም በተጨማሪ የማሻሻያ ፕሮግራሙ ቁልፍ አገራዊ እቅዶችን በማመሳከር የተቀረጸ ሲሆን፣ የዓስር አመቱን የብሔራዊ የልማት ዕቅድ ከማሳካት አንጻር ከፍተኛ ሚና እንደሚጫወት ይታመናል። ለዚህም መሻሻያ ስኬት ጠንክሮ ከመስራት ባለፈ ሊያመጣቸው ሚችለውን ስኬቶች በማጤን በየዘርፉ ርብርብ እንደሚያስፈልግ መገንዘብ ተገቢ ነው።

ይህ የማክሮ-ፊሲካል ማዕቀፍ ዝግጅትም ከዚሁ የሀገር በቀል ኢኮኖሚ ማሻሻያ ሁለት ጋር ተጣጥሞ እና የገጠመንን የማክሮ ኢኮኖሚ መዛባት፤ በተለይም ደግሞ ለብድር ክፍያ ጫናው የተለየ ትኩረት በመስጠት የተዘጋጀ ነው። በአጠቃላይ፤ በዚህ የመካከለኛ ዘመን ውስጥ በማክሮ ኢኮኖሚ ረገድ ዋናው የትኩረት አቅጣጫ ጥብቅ የገንዘብ እና ፊሲካል ፖሊሲ (fiscal consolidation and monetary restraint) በመተግበር የተከሰተውን የማክሮ ኢኮኖሚ መዛባት ማስተካከልና መረጋጋትን መፍጠር መሆኑ ሊሰመርበት ይገባል።

በመሆኑም ይህ ማዕቀፍ የፌዴራል መንግስት የፋይናንስ አዋጅ ቁጥር 648/2001 አንቀጽ 19 በሚያዘው መሠረት በገንዘብ ሚኒስቴር ተዘጋጅቶ ለፌዴራል መንግስቱ የ2017 በጀት ዓመት የበጀት ዝግጅት ማዕቀፍነት እንዲያገለግል በሚኒስትሮች ም/ቤት ውሳኔ እንዲሰጥበት የቀረበ ነው።

2 የአጠቃላይ ኢኮኖሚ አፈጻጸም (2013-2015)

መንግስት ባለፉት አመታት ተግባራዊ ያደረጋቸው መጠነ ሰፊ የአገር በቀል የኢኮኖሚ ማሻሻያዎች ኢኮኖሚው የገጠሙትን ተደራራቢ ተግዳሮቶችና ተጽዕኖዎችን ለመቋቋም እንዲችል (resilience building) ከፍተኛ አስተዋጽኦ አበርክተዋል። በመሆኑም ኢኮኖሚዉ በተለይ ከ2012-2014 ባሉት ዓመታት የገጠሙትን ተግዳሮቶች ተቋቁሞ በማንሰራራት ላይ የሚገኝ ሲሆን፤ የኢኮኖሚው አፈጻጸም ሲታይ አገሪቷ የገጠሟትን ተግዳሮቶች ከግምት ማስገባት አስፈላጊ ነው። ከነዚህ ተግዳሮቶች ዋና ዋናዎቹን ለመጥቀስ ያህል፤ የአበዳሪዎች እና የለጋሾች እጅ መሰብሰብ (funding squeeze)፣ ነዳጅን ጨምሮ የተላያዩ ሸቀጦች አለም አቀፍ ዋጋ በከፍተኛ ሁኔታ ማሻቀብ፤ ከዚህም ተያይዞ የውጭ ምንዛሬ ክምችት ላይ ከፍተኛ ተጽዕኖ ማሳደሩ፣ የሃገር ውስጥ የዋጋ ንረት በከፍተኛ ሁኔታ መጨመር፣ የዕዳ ክፍያ ጫና መፈጠር የመሳሰሉት የኢትዮጵያን ኢኮኖሚ ከተፈታተኑ ተግዳሮቶች መካከል ይገኙበታል። ከሌሎች ሃገሮች በተለየ ሁኔታ አገራችንን ከገጠሟት ተግዳሮቶች መካከል ጎልቶ ሊጠቀስ የሚችለው በተለያዩ የሃገሪቷ ክፍሎች የተከሰቱ ግጭቶች፣ ድርቅ እና ከነዚህ ጋር ተያይዘው የመጡ ተጽዕኖዎች ይጠቃሳሉ። ምንም እንኳን መንግስት በትግራይ ክልል ተከስቶ የነበረውን ግጭት በሰላማዊ መንገድ መፍታት ቢችልም፣ በአገራችን በተለየዩ አከባቢዎች ተመሳሳይ ግጭቶች መከሰታቸዉ በልማት ሥራዎቻችን ላይ ከፍተኛ ተጽዕኖ እያሳደሩ ይገኛል። ኢኮኖሚው እነዚህን ተግዳሮቶች መቋቋሙ እሙን ቢሆንም፤ እያንዳንዱ ተግዳሮት ጥሎ ያለፈው ጉዳት ቀላል አይደለም። እነዚህ ተግዳሮቶች መንግስት ያቀዳቸውን እና በመተግበር ላይ ያሉትን የሪፎርም ስራዎች በማደናቀፍ፣ በማጓተት፣ በመቀልበስ፣ እንዲሁም የፊስካል ኮንሲሊዴሽን እና የሞነታሪ ሪስትሬንት በተሻለ ሁኔታ እንዳይተገበር እንቅፋት በመሆን፣ የመንግስትን ገቢን በመቀነስ እና ወጪውን በመጨመር፣ የልማት ግኝቶችን ወደኋላ በመጎተት ያሳደሩት አሉታዊ ትጽዕኖ ቀላል አይደለም።

በሌላ በኩል ባለፉት ሦስት አመታት ሀገሪቱ ላጋጠማት ዘርፈ-ብዙ ፈተናዎች እልባት ከመስጠት ጎን ለጎን ወሳኝ የሆኑ በዘላቂነት አይበገሬ የኢኮኖሚ ልማት ለመገንባት መሰረት

ሊሆኑ የሚችሉ ተግባራቶች ተከናውነዋል። ከነዚህም መካከል የአረንጓዴ አሻራ፣ የሌማት ትሩፋት መርሃ ግብር፣ እንዲሁም የእንስሳት ምርትና ምርታማነትን በማሳደግ የምግብ ዋስትናን ማረጋገጥ እና ስርዓተ ምግብን ማሻሻል እንደዋነኛ ዓላማ በመውሰድ በመተግበር ላይ ይገኛል። በነዚህ ዓመታት ሲሰራበት የነበረው ምርትና ምርታማነት ውጤት አፍርቶ፣ በስንዴ ምርት እራስን ከመቻል አልፎ ወደ ውጭ መላክ የተጀመረ ሲሆን፤ ይህም የውጭ ምንዛሬ ከማመንጨት በተጨማሪ በትጋት እና ቁርጠኝነት ከሰራን እንደሃገር ለውጥ ማምጣት የምንችል መሆናችንን ማሳያ ይሆናል። እነዚህ ጥረቶች በአጠቃላይ ምርት እና ምርታማነትን እና የስራ ዕድል ፈጠራን የሚያጎለብት የኢኮኖሚ ሽግግር አጀንዳን ለማፋጠን ከፍተኛ ዕድል ይሰጣሉ ተብሎ ይታመናል።

የኢትዮጵያ ኢኮኖሚ ባለፉት ዓመታት የገጠሙትን ተደራራቢ ተግዳሮቶች ተቋቁሞ በ2015 በጀት አመትም የ7.2 በመቶ ዕድገት አስመዝግቧል። ይህ ዕድገት በቀደሙት ሶስት ዓመታት ከተመዘገበው የ 6.3 በመቶ የአማካይ የዕድገት ምጣኔ ወደ አንድ መቶኛ ነጥብ ጭማሪ ያሳየ ሲሆን፤ ሌሎች አገሮች ካስመዘገቡት እድገትም ከፍ ያለ ነው። ለምሳሌ እንደ አለም አቀፉ የገንዘብ ተቋም ሪፖርት በተመሳሳይ ወቅት ከሰሃራ በታች ያሉ ሀጋራት በአማካይ የ3.3 በመቶ እድገት እንዳስመዘገቡ ተገምቷል። ምንም እንኳን ኢኮኖሚያችን በ2015 በጀት ዓመት በ7.5 በመቶ እንደሚያድግ ግብ ተቀምጦ የነበር ቢሆንም፤ በዓለም ዓቀፍ ደራጃ በተከሰተው ከፍተኛ የኢኮኖሚ መቀዛቀዝ፣ በሩሲያና ዩክሬን ጦርነት እንዲሁም የአለም የንግድ ሰንሰለት መዛባት እና የመሳሰሉት ምክንያቶች የዓለም ሀገራት ኢኮኖሚ ዕድገት በከፍተኛ ደረጃ እያቀነሰ በለበት ሁኔታ ኢኮኖሚያችን ያስመዘገበው የእድገት ምጣኔ አመርቂ ነበር ማለት ይቻላል።

ይህም ኢኮኖሚያችን በሰሜኑ በሃገራችን ክፍል በተለይም በትግራይ ክልል ተከስቶ ከነበረው ግጭት መቆም ጋር ተያይዞ የመጡ ማህበራዊና ኢኮኖሚያዊ መነቃቃቶችን በማሳየት ላይ መሆኑን ያሳያል።

ጠቅላላ የሀገር ውስጥ ምርት በጊዜው የገበያ ዋጋ (current market prices) በ2013 በጀት አመት ከነበረበት ብር 4.3 ትሪሊዮን በ2015 በጀት አመት ከእጥፍ በላይ በማደግ ወደ ብር 8.7 ትሪሊዮን ከፍ ብሏል። ከዚህም ጋር በተያያዘ የብሔራዊ ኢኮኖሚ አካውንት መረጃ እንደሚያመለክተው የዜጎች

የነፍስ-ወከፍ ገቢ በ2013 በጀት በጀት ዓመት ከነበረበት 1,092 የአሜሪካ ዶላር በ2015 ወደ 1,549 የአሜሪካ ዶላር ከፍ ብሏል። ከላይ ከተጠቀሱት ተግዳሮቶች በተጨማሪ የገቢ አሰባሰቡ (resource mobilization) ሂደት አዝጋሚ መሆን፣ ከልማት አጋሮች እርዳታና ብድር ማግኘት አለመቻሉ ከዚህም ጋር ተያይዞ በተፈጠረው የተጣበበ የመንግስት ፋይናንስ ሁኔታ (fiscal space)፤ የመንግስት የልማት እንቅስቃሴዎች መገደብ ምክንያት የኢኮኖሚ ዕድገቱን በተፈለገው መጠን ማስኬድ ሳይቻል ቀርቷል።

የኢኮኖሚ ዕድገቱ ሰፊ መሰረት የነበረው ሲሆን ግብርና፣ የኢንደስትሪ እንዲሁም የአገልግሎት ዘርፉ የራሳቸውን አስተዋጾ አበርክተዋል። በተለይም የኢንደስትሪ ዘርፉ ባለፈው ዓመት ካስመዘገበው ዝቅተኛ የዕድገት ምጣኔ በመውጣት የ2 መቶኛ ነጥብ ጭማሪ አስመዝግቧል። እንደሚታወቀው የኢንደስትሪ ዘርፉ በውጭ ምንዛሬ እጥረት፣ በመንግስት ወጪ መቀነስ፣ አገሪቷ ከAGOA ከመታገዷ እንዲሁም አሁንም በተለያዩ የአገሪቷ ክፍሎች ካሉ አለመረጋጋቶች በተያያዘ ዕድገቱ ውስን ሆኗል። ግብርናን በተመለከተ መንግስት በስንዴ ምርት እራስን የመቻል ፕሮግራም ነድፎ በመንቀሳቀሱ አመርቂ ውጤቶች ተመዝግበዋል። የአገልግሎት ዘርፉ የተሻለ እንቅስቃሴ በማሳየት በበጀት ዓመቱ በንጽጽር የተሻለ (7.7 በመቶ) የዕድገት ምጣኔ ያስመዘገበ ሲሆን ከጠቅላላ የሃገር ውስጥ ምርት ያለውንም ድርሻም አምና ከነበረው የ40 በመቶ ድርሻ ወደ 40.3 በመቶ አድጓል።

በሌላ መልኩ የተመዘገበው የአጠቃላይ የሀገር ውስጥ ምርት ዕድገት በአመዛኙ ከፍጆታ የመነጨ እንደነበር መረጃዎች ያመለክታሉ። በዚህም እረገድ አጠቃላይ ፍጆታ ከጠቅላላው የሀገር ውስጥ ምርት አንጻር ያለው ድርሻ በ2012 በጀት አመት ከነበረበት የ81.1 በመቶ ድርሻ በ2015 ወደ 85.2 በመቶ ጭማሪ አሳይቷል። በሌላ ወገን የጠቅላላ ኢንቨስትመንት አፈጻጸም ባለፉት ሦሥት ዓመታት የመቀዛቀዝ አዝማሚያ በመሳየቱ፤ ከጠቅላላ የሀገር ውስጥ ምርት ያለው ድርሻ በ2012 በጀት ዓመት ከነበረው የ35.3 በመቶ ድርሻ እየቀነሰ በመምጣት በ2015 በጀት አመት ወደ 22.2 በመቶ ደርሷል።

ሠንጠረዥ 1፣ አጠቃላይ የአገር ውስጥ ምርት

በቢሊዮን ብር

	2013	2014	2015	አማካይ
አጠቃላይ የአገር ውስጥ ምርት በ2008 ቋሚ ዋጋ	2,114	2,249	2,410	
ግብርና	686	728	774	
ኢንዱስትሪ	619	649	694	
አገልግሎት	836	900	971	
አጠቃላይ የአገር ውስጥ ምርት በጊዜው ገበያ ዋጋ	4,341	6,157	8,722	
አጠቃላይ ፍጆታ	3,519	5,219	7,434	
አጠቃላይ ኢንቨስትመንት	1,217	1,560	1,934	
አማካይ ዓመታዊ ዕድገት				
አጠቃላይ የአገር ውስጥ ምርት በ2008 ቋሚ ዋጋ	6.3	6.4	7.2	6.6
ግብርና	5.6	6.1	6.3	6.0
ኢንዱስትሪ	7.3	4.9	6.9	6.4
አገልግሎት	6.3	7.6	7.9	7.3
አጠቃላይ የአገር ውስጥ ምርት በጊዜው ገበያ ዋጋ	28.6	41.8	41.7	37.4
አጠቃላይ ፍጆታ	31.7	48.3	42.4	40.8
አጠቃላይ ኢንቨስትመንት	17.9	28.3	23.9	23.4
ድርሻ በመቶኛ				
ግብርና	32.5	32.4	32.1	
ኢንዱስትሪ	29.3	28.9	28.8	
አገልግሎት	39.6	40.0	40.3	
አጠቃላይ ፍጆታ	81.1	84.8	85.2	
አጠቃላይ ኢንቨስትመንት	28.0	25.3	22.2	

ምንጭ፡- የፕላን እና ልማት ሚኒስቴር (2016)፤ የብሔራዊ አካውንት መረጃ

የዋጋ ንረቱ በ2015 በጀት ዓመት የተወሰነ መሻሻል ቢያሳይም፤ አሁንም ከ25 በመቶ በላይ በመሆን ለኢኮኖሚው አይነተኛ ተግዳሮት ሆኖ ቀጥሏል። ቻርት 1 ላይ እንደሚታየው የዋጋ ንረቱ በምግብ እና ምግብ ነክ ባልሆኑ ዕቃዎች የዋጋ መጨመር ምክንያት የመጣ ቢሆንም ካለፉት ዓመታት በተለየ ሁኔታ በ2015 በጀት ዓመት ምግብ ነክ ያልሆኑ ሸቀጦች ዋጋ ከፍተኛውን ድርሻ ወስዷል። የአጠቃላይ የዋጋ ግሽበቱ በ2013 በጀት ዓመት መጀመሪያ ላይ ከነበረበት የ 18.7 በመቶ ምጣኔ እየጨመረ በመምጣት በህዳር 2015 የ35.1 በመቶ ከፍተኛ ምጣኔ ደርሶ የነበረ ሲሆን፤ በበጀት ዓመቱ

ቀጣይ ወራት መሻሻል በማሳየት በነሃሴ 2015 ወደ 28.2 በመቶ ዝቅ ሊል ችሏል። በ2013 የነበረው የአጠቃላይ የዋጋ ግሽበት ምጣኔ በአማካይ 21.4 በመቶ የነበረ ሲሆን፤ በ2014 በጀት ዓመት የ13.1 መቶኛ ነጥብ ጭማሪ አሳይቷል። መንግስት ከወሰዳቸው እርምጃዎች በተጨማሪ አንዳንዶቹ ተግዳሮቶች ተጽእኖ እየቀነሰ በመምጣቱ፤ በ2015 በጀት ዓመት የነበረው የአጠቃላይ የዋጋ ግሽበት ምጣኔ በአማካኝ ወደ 31.9 ዝቅ ሊል ችሏል። አሁን ያለው የግሽበት ምጣኔ በየትኛውም መስፈርት ተቀባይነት የሌለው መሆኑ ቢታወቅም፤ ለዚህ የግሽበት ምጣኔ ባለፉት ዓመታት ኢኮኖሚውን የፈተኑት ተደራራቢ ተግዳሮቶች ድምር ውጤት መሆኑን ግን ከግንዛቤ ማስገባት ግድ ይላል። በተለይም የነዳጅ ዘይትን ጨምሮ በዓለም አቀፍ የሸቀጦች ዋጋ በከፍተኛ ሁኔታ መጨመሩ እንዲሁም በሁቲዎች እንቅስቃሴ ምክንያት የቀይ ባህር የንግድ መተላለፊያ ኮሪዶር ላይ የተፈጠረው ችግር ያስከተለው የማጓጓዣ ወጪ ጭማሪ ለተከሰተው የዋጋ ንረት አሉታዊ ሚና ተጫውተዋል። ከዚህም ባለፈ ኢትዮጵያ በልዩ ሁኔታ በገጠሟት ተግዳሮቶች፡- በአንዳንድ አካባቢዎች የተከሰቱ ግጭቶች፤ ድርቅ እና የምርት እና የአቅርቦት መስተጓጎሎች እንዲሁም መንግስት ከለጋሾች እና አበዳሪዎች ያገኝ የነበረውን የውጭ ምንዛሬ የለማገኘቱ በውጭ ምንዛሬው ላይ የተፈጠረው ጫና እና የተፈጠሩት ውጫዊና ውስጣዊ ተግዳሮቶች ጥብቅ ያልሆነ የፊሲካል/የገንዘብ ፖሊሲ ማሥከተላቸው ለዋጋ ንረቱ የራሳቸውን አስተዋፅኦ እንዳበረከቱ እሙን ነው።

በነዚህ ምክንያቶች በኢትዮጵያ የተከሰተው የዋጋ ንረት ከሌሎች ተመሳሳይ ሃገራት ካጋጠው የግሽበት ምጣኔ በተለየ ከፍተኛ ተግዳሮት ፈጥሯል። ይህ የግሽበት ምጣኔ ስር እንዳይሰድ እና የመጨመር አዝማሚያውን ለመቀልበስ ብሎም የዋጋ ንረቱን በዘላቂነት በቁጥጥር ስር ለማዋል መንግስት አስፈላጊ የሆኑ የፊሲካልና የገንዘብ ፖሊሲዎችን መተግበር፣ የምግብ ምርት እና ምርታማነትን መጨመር፣ በተለያዩ የሀገሪቷ አካባቢዎች ያለውን የሰላም ሁኔታ ማሻሻልን ጨምሮ የአቅርቦት፣ የንግድ ሥርዓትና ተያያዥ ችግሮችን ለመፍታት የሚያስችሉ በጥናት የተለዩ የተቀናጁ እርምጃዎችን በመውሰድ ላይ ይገኛል። በተለይም በብሔራዊ ባንክ በኩል ያላሳለሰ ጥረት በማደረግ ላይ ሲሆን፤ ባንኩ ከሌላ ጊዜ በተለየ ሁኔታ የዋጋ ንረትን መቆጣጠርን ዋና ትኩረቱ አድርጎ አስፈላጊ እርምጃዎችን በመውሰድ ላይ ይገኛል። ባንኩ እየወሰዳቸው ካሉ እርምጃዎች መካከል፡- ለ2016 በጀት ዓመት የብድር እድገትን በ 14 መቶኛ መገደብ፣ መንግስት ከባንኩ የሚወሰደውን ቀጥተኛ ብድር ከቀደመው ዓመት አንድ ሶስተኛ ላይ መገደብ፣ የንግድ ባንኮች የጥሬ ገንዘብ እጥረት በሚያጋጥማቸው ጊዜ ከብሔራዊ ባንክ የሚበደሩበትን የወለድ ምጣኔ ከ16 መቶኛ ወደ 18 መቶኛ መጨመር ይጠቀሳሉ።

ቻርት 1፡ የዋጋ ንረት አዝማሚያ (trend)- ካለፈው አመት ተመሳሳይ ወር አንጻር

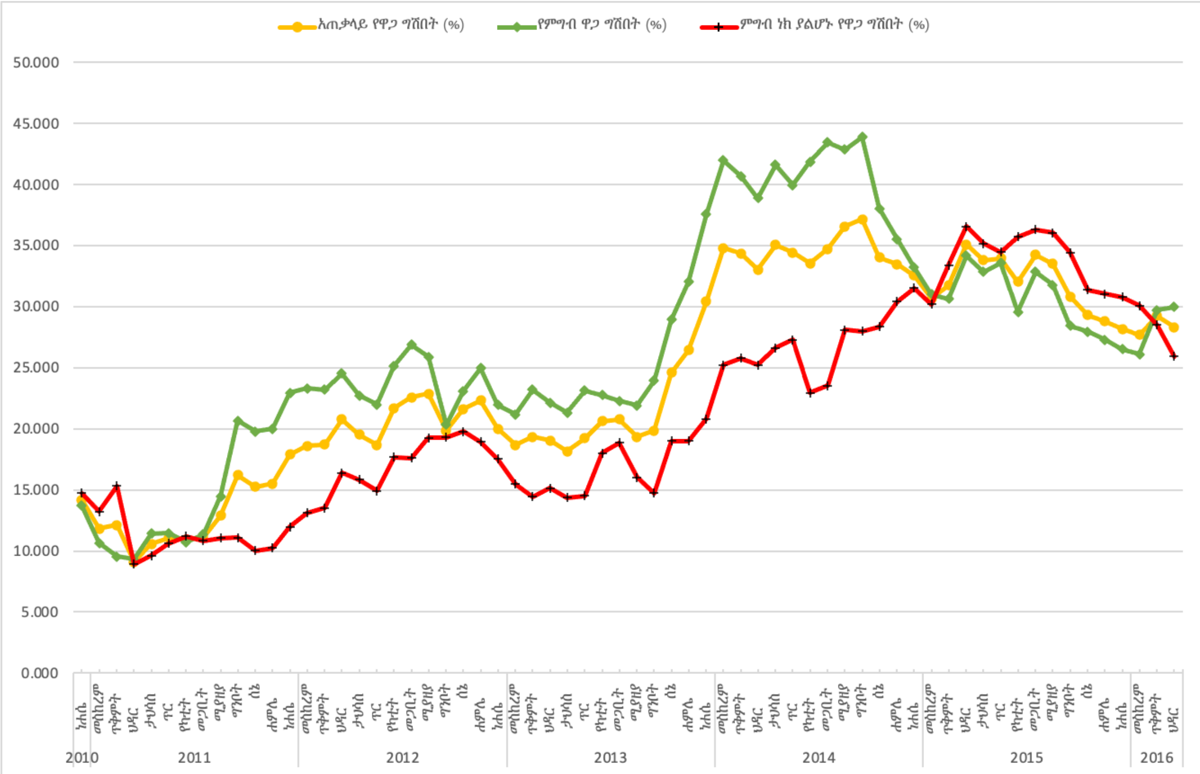

ምንጭ፡ የኢትዮጵያ ስታተስቲክስ አገልግሎት

በ 2015 በጀት ዓመት የሸቀጥ የወጪ ንግድ አፈጻጸም በ 2014 በጀት ዓመት የተመዘገበውን የ4.1 ቢሊዮን ዶላር አመርቂ እመርታ መድገም ሳይቻል የቀረ ሲሆን፤ በበጀት ዓመቱ የተመዘገበው የ3.6 ቢሊዮን የአሜሪካን ዶላር ገቢ ካለፈው አመት አንጻር የ11.8 በመቶ ቅናሽ አሳይቷል። የዚህ ደካማ የወጪ ንግድ አፈጻጸም በሁሉም ዋና ዋና የወጪ ንግድ ሸቀጦች ላይ የተስተዋለ ሲሆን፤ በቅደም ተከተል የቡና፣ የወርቅ፣ የአበባ እና የጫርቃጫርቅ የወጪ ንግድ ገቢ የ6.3፣ የ72.4፣ የ11.1 እና የ15.3 በመቶ ቅናሽ አሳይቷል። አምናም ቅናሽ አሳይቶ የነበረው የወርቅ የወጪ ንግድ ገቢ በ2015 በጀት ዓመት ከፍተኛ ቅናሽ ማሳየቱ በበጀት ዓመቱ ለተመዘገበው ዝቅተኛ የወጪ ንግድ ገቢ ከፍተኛ አስተዋጽኦ ከማበርከቱም ባሻገር፤ ዘርፉ ከአጠቃላዩ የሸቀጥ የወጪ ንግድ ገቢ አምና ከነበረው የ13 በመቶ ድርሻ ወደ 4 በመቶ አሽቆልቁሏል። በንፅፅር የቡና ድርሻ ከ35 በመቶ ወደ 37 በመቶ ጭማሪ አሳይቷል። በበጀት ዓመቱ ለተመዘገበው ደካማ የወጪ ንግድ ገቢ አፈጻጸም ዋነኛ ምክንያቶች የአለም አቀፍ የሸቀጦች ዋጋ መዋዠቅ፣ የህገወጥ እና ኮንትሮባንድ ንግድ መስፋፋት፣ የኢትዮጵያ ከAGOA

መታገድ፣ የጸጥታ ችግር እንዲሁም ሌሎች በንግድ ሥርዓቱ ውስጥ ያሉ ማነቆዎች ከፍተኛ ድርሻ አለቸዉ። ከዚህም በተጨማሪ የውጭ ምንዛሬ እጥረት እና የምጣኔው ለላኪዎች ሳቢ አለመሆን የራሱ አሉታዊ አስተዋጽኦ እንደሚኖረው መገመት አያዳግትም።

በተመሳሳይ ለገቢ ንግዱ የወጣው ወጪ (import bill) ከአምናው አንጻር የ5.2 በመቶ ቅናሽ በማሳየቱ የንግድ ሚዛኑ የተወሰነ ማሻሻል አሳይቷል። ይሁን እንጂ በ2015 በጀት ዓመት የተመዘገበው የ13.5 ቢሊዮን የአሜሪካን ዶላር የንግድ ሚዛን ጉድለት በ2013 በጀት ዓመት ከነበረው የ2.8 ቢሊዮን የአሜሪካን ዶላር ጭማሪ አሳይቷል። የንግድ ሚዛኑ ጉድለት እንደሰፋ መቆየት በውጭ ምንዛሬ አቅርቦት እና ፍላጎት መካከል ያለውን ክፍተት በማስፋት የብር የውጭ ምንዛሬ ምጣኔ ላይ ከፍተኛ ጫና እያሳደረ ይገኛል። ከዚህ ጋር በተያያዘ የውጭ ምንዛሬ ክምችትን ለመጨመር ብሎም የውጭ ምንዛሬ ምጣኔውን በትይዩ ገበያው ካለው ምጣኔ ጋር ያለውን ልዩነት በፖሊሲ ለማጥበብ የሚደረገውን ጥረት አዳጋች አድርጎታል።

ለገቢ ዕቃዎች የወጣውን ወጪ በዋና ዋና የገቢ ዕቃዎች ከፋፍለን ስናይ፤ በበጀት ዓመቱ የተመዘገበው የገቢ ንግድ ወጪ ቅናሽ ሙሉ በሙሉ በፍጆታ ዕቃዎች ወጪ በ 22.4 በመቶ መቀነስ ምክንያት የመጣ መሆኑን እንገነዘባለን። ይህ ቅናሽ መንግስት እጅግ ወሳኝ ባልሆኑ የገቢ ዕቃዎች (non-essential import) ላይ ያስቀመጠው ጊዜያዊ ክልከላ፣ ከውጭ ምንዛሬ እጥረት (import compression) እንዲሁም የገቢ እቃዎችን በሃገር ውስጥ ምርት ለመተካት (በተለይም በስንዴ እራስን መቻል እንቅስቃሴ) ጋር ተጣምሮ የመጣ መሆኑን መገመት ይቻላል። ከዚህ በተቃራኒ ለካፒታል ዕቃዎች እና ነዳጅ የወጣው ወጪ በቅደም ተከተል የ 25 እና 15 በመቶ ጭማሪ አሳይቷል።

በአጠቃላይ የንግድ ሚዛን መዛባትን ለማስተካከል የወጪ ንግዱን መሰረት ማስፋትና በግብርና ሸቀጦች ላይ ያለውን ጥገኝነት መቀነስ አስፈላጊነት እንዳለ ሆኖ፤ ለነዳጅ እና የፍጆታ ዕቃዎች ሀገሪቷ የምታወጣው የውጭ ምንዛሬ የሚቀንስበት መንገድ ላይ መስራት ያስፈልጋል። በዚህ ረገድ ነዳጅ

ቆጣቢ ቴክኖሎጂዎችን ጥቅም ላይ ማዋልና የፍጆታ ዕቃዎችን በሀገር ውስጥ ምርት በመጨመር መተካት ላይ መስራት፤ ለዚህም ምቹ የፖሊሲ ከባቢ መፍጠር አስፈላጊ መሆኑን ማስመር ያስፈልጋል። በዚህ አግባብ የሀገሪቷን የውጭ ምንዛሬ ክምችት መጨመር ካልተቻለ አጠቃላይ የማክሮ ኢኮኖሚ መረጋጋትን ለመፍጠር የሚደረገውን ጥረት ከባድ ያደርገዋል።

ሠንጠረዥ 2፣ የውጭ ንግድ አፈጻጸም

በሚሊዮን ዶላር

	2013	2014	2015	አማካይ
የዕቃዎች ኤክስፖርት	3,526.00	4,103.70	3,618.50	
ዕድገት በመቶኛ	20.70	16.38	-11.82	6.37
ከዚህ ውስጥ፣				
ቡና	909.00	1,430.50	1,340.20	
ወርቅ	672.00	546.40	150.72	
አበባ	471.00	541.60	481.41	
ጨርቃጨርቅና የጨር. ውጤቶች	147.00	175.60	148.70	
የገቢ ዕቃዎች	14,288.00	18,092.20	17,148.53	
ዕድገት በመቶኛ	2.93	26.63	-5.22	3.05
ከዚህ ውስጥ፣				
ነዳጅ	1,941.00	3,455.20	3,966.50	
ካፒታል ዕቃዎች	3,880.00	3,035.70	3,797.97	
የፍጆታ ዕቃዎች	5,472.00	7,609.90	5,904.63	
የንግድ ሚዛን	- 10,761.00	- 13,988.50	-13,530.03	
የውጭ ምንዛሬ ክምችት	2,866.00			

ምንጭ፡- የኢትዮጵያ ብሔራዊ ባንክ

በ2015 በጀት ዓመት የተመዘገበው የገንዘብ አቅርቦት የዕድገት ምጣኔ ከ2014 በጀት ዓመት ጋር ሲነጻጸር 23.95 በመቶ ሲሆን፤ ይህም አምና ከነበረው ዕድገት ጋር ሲነጻጸር የ3.2 መቶኛ ነጥብ መሻሻል አሳይቷል። ሆኖም ይህ የሰፊ ገንዘብ (M2) የዕድገት ምጣኔ በአስር ዓመቱ የልማት ዕቅድ ላይ ከተቀመጠው በአማካኝ በየአመቱ 21 በመቶ የሆነ ዕድገት አንጻር ከፍ ያለ በመሆኑ፤ የዋጋ ንረቱን ከመቆጣጠር ረገድ ተጨማሪ ስራዎችን እንደሚጠይቅ ከግምት ማስገባት ያስፈልጋል። ካለፈው አመት የተሻለ ቢሆንም፤ የሃገር ውስጥ ብድር በ24.1 በመቶ መስፋፋት ዋናው የገንዘብ አቅርቦት መጨመር ገፊ ምክንያት መሆኑን ማየት ይቻላል። በአገር በቀሉ የኢኮኖሚ ሪፎርም ፕሮግራም በታቀደው መሰረት መንግስት ከሀገር ውስጥ የሚበደረውን ብድር በከፍተኛ ሁኔታ መገደብ እና በተላይም ከብሔራዊ ባንክ

የሚወስደውን ቀጥተኛ ብድር ቀስ በቀስ ሙሉ ለሙሉ በማቆም የበጀት ጉድለቱን ለዋጋ ንረት በማይዳርጉ የአሸፋፈን (financing) ሥርዓቶች ለመሸፈን ታስቦ አብዛኛውን የመንግስት ግምጃ ቤት ሰነድ በመሸጥ ከሚገኝ ብድር በመጠቀም መሸፈን የተቻለ ቢሆንም፤ ሀገሪቷ በገጠሟት ተደራራቢ ተግዳሮቶች ምክንያት ይሄንን ተግባራዊ ማድረግ አዳጋች ሆኖ ቆይቷል።

ከባንክ ውጭ ያለ ገንዘብ (Currency Outside Banks) በበጀት ዓመቱ ቀነስ ያለ (የ22.4 በመቶ) የዕድገት ምጣኔ ማሳየቱ አበረታች ቢሆንም፤ የዋጋ ንረትን ለመቀነስ ከተቀመጠው ዓላማ አንጻር አሁንም ትኩረት የሚሻ ጉዳይ መሆኑን ከግንዛቤ ማስገባት ያግድ ይላል። በባንክ ተቀማጭ ገንዘብ (bank deposit) በ2015 በጀት ዓመት 1.9 ትሪሊዮን የደረሰ ሲሆን፤ ይህም ከአምናው አንጻር የ24.1 በመቶ ጭማሪ አሳይቷል። ለዚህ ዕድገት የባንኮች ተደራሽነት መጨመር እና የቁጠባ ባህል መሻሻል የራሳቸውን አሰዋጽኦ እንደሚኖራቸው ቢታመንም፤ ይህ ሁኔታ በዘላቂነት እንዲቀጥል በነጋቲቭ ዉስጥ ያለውን የእውነተኛ የወለድ ምጣኔ (real interest rate) የዋጋ ንረቱን በመቆጣጠር ማስተካከል ያግድ እንደሚል ማስመር ያስፈልጋል።

የፋይናንስ ዘርፉን ከማሳደግ አኳያ የካፒታል ገበያን ለማቋቋም የተወሰደው እርምጃ ተጠናክሮ ቀጥሏል። በ2013 በወጣ ዓዋጅ የካፒታል ገበያ ምስረታ ከታወጀ በኋላ፤ የኢትዮያ ካፒታል ገበያ ባለስልጣን የካፒታል ገበያውን ለማስጀመር የሚያስፈልጉ የተለያዩ የቁጥጥር ማዕቀፎችን (regulatory framework) በማዘጋጀት ላይ ሲሆን፤ ለካፒታል ገበያው አገልግሎት ሰጪ አካላት ፍቃድ አሰጣጥ እና ቁጥጥር መመሪያ ተዘጋጅቷል። ከዚህም በተጨማሪ የኢትዮጵያ የሰነዶች ገበያ (Ethiopian Securities Exchange) ተቋቁሞ የሰነድ ግብይት ለማስጀመር አስፈላጊውን ዝግጅት በማድረግ ላይ ይገኛል።

ሠንጠረዥ 3፣ የገንዘብ እንቅስቃሴ

በቢሊዮን ብር

	2013	2014	2015	አማካይ
የሀገር ውስጥ ብድር	1,481.80	1,930.62	2,396.50	
የማዕከላዊ መንግስት ዕዳ	214.30	422.86	574.07	
ከብሔራዊ ባንክ	245.00	326.22	521.30	
ከንግድ ባንኮች	- 30.80	96.65	52.77	
የሌሎች ዕዳ	1,267.60	1,509.41	1,822.42	
የገንዘብ አቅርቦት (Broad money)	1,348.30	1,715.31	2,126.17	
ከባንክ ውጭ ያለ ገንዘብ (Currency Outside Banks)	133.62	173.38	212.28	

ተቀማጭ ገንዘብ	1,214.60	1,541.93	1,913.89	
ዓመታዊ ዕድገት በመቶኛ				
የሀገር ውስጥ ብድር	25.90	30.29	24.13	26.77
የማዕከላዊ መንግስት ዕዳ	56.30	97.32	35.76	63.13
ከብሔራዊ ባንክ	25.20	33.15	59.80	39.38
ከንግድ ባንኮች	- 47.60	- 413.79	- 45.40	- 168.93
የሌሎች ዕዳ	21.90	19.10	20.74	20.58
የገንዘብ አቅርቦት (Broad money)	29.90	27.22	23.95	27.02
ከባንክ ውጭ ያለ ገንዘብ (Currency Outside Banks)	22.50	29.80	22.43	24.91
ተቀማጭ ገንዘብ	30.80	26.95	24.12	27.29

ምንጭ፡- የኢትዮጵያ ብሔራዊ ባንክ.

3 ያለፉት ዓመታት የፊሲካል ፖሊሲ አፈጻጸም (2013-2015)

3.1 የፊሲካል ፖሊሲ አፈጻጸም

3.1.1 የመንግስት ገቢ አፈጻጸም

ባለፉት ዓመታት የመንግስት የገቢ አሰባሰብ ከዓመት ወደ ዓመት መጠነኛ መሻሻሎች የተስተዋለበት ነበር። ከዚህ አኳያ ከ2013 እስከ 2015 ዓ.ም ባሉት ሦስት ዓመታት አጠቃላይ የሀገር ውስጥ ገቢ በአማካይ የ24.8 በመቶ ዕድገት ሲያስመዘግብ፤ ከታክስ የተገኘው ገቢም በአማካይ በ24.2 በመቶ ለማደግ ችሏል (ሠንጠረዥ 4)። በሌላ በኩል ተመሳሳይ ወቅት ታክስ ያልሆኑ ገቢዎችም በአማካይ 28.5 በመቶ ጭማሪ አሳይቷል። የእነዚህን ገቢዎች የመጨመር አዝማሚያ አበረታች ቢሆንም፤ በወቅቱ ከነበረው የዋጋ ንረት አንጻር (in real terms) አፈጻጸሙ ደካማ እንደነበር መገንዘብ ያስፈልጋል። የውጭ ዕርዳታ አሰባሰብ በቀደሙት ዓመታትም ቢሆን ከአጠቃላይ ዓመታዊ የመንግስት ገቢ ያለው ድርሻ ዝቅተኛ ከመሆኑም ባሻገር ወጥ የሆነ ዕድገት የሚስተዋልበት አልነበረም። ይሁን እንጂ በተለይ ከ2010 እስከ 2012 በጀት ዓመት ከፍተኛ ሊባል የሚችል ተከታታይ ዕድገት ማስመዝገቡን መረጃዎች ያሳያሉ። ሆኖም በሰሜኑ የሃገራችን ክፍል የነበረውን ጦርነትን ተከትሎ የልማት አጋሮች ለበጀት መሸፈኛ ይዉል የነበረውን ቀጥተኛ የበጀት ድጋፍ ሙሉ በሙሉ በሚባል ደረጃ በማቆማቸው ምክንያት በ2013 እና 2014 በጀት ዓመታት የውጭ ቀጥተኛ የበጀት ድጋፍ ዕድገት በቅደም ተከተል የ15.7 እና 22.2 በመቶ አሽቆልቁሎ የነበር ሲሆን፤ በ2015 በጀት ዓመት ከዚህ ምንጭ ምንም አይነት ገቢ አልተገኘም።

ከታክስ የሚሰበሰብ ገቢ ከአጠቃላይ የመንግሰት ገቢ ከፍተኛውን ድርሻ የሚወስድ ሲሆን፤ ባለፉት ሦስት የበጀት አመታትም በአማካይ የ82.3 በመቶ ድረሻ ነበረው። ይህ የአገር ውስጥ ገቢ የሀገራችንን

የኢኮኖሚ ዕድገት በዘላቂነት በማስቀጠል የዜጎችን የኑሮ ደረጃ ለማሻሻልና የልማት ፕሮጀክቶችን ፋይናንስ ለማድረግ ዋነኛውና አስተማማኝ የሆነው የገቢ ምንጭ መሆኑ ይታወቃል፡፡ ከዚህ አንጻር መንግስት የተለየዩ የታክስ ፖሊሲ እና የታክስ አስተዳደር ማሻሻያ እርምጃዎችን በመውሰድ የአገር ውስጥ ገቢ አሰባበሰብን በሚፈለገው ደረጃ ማሳደግን እና ከጊዜ ወደ ጊዜ በማሽቆልቆል ላይ የሚገኘውን የታክስ ገቢ ከአጠቃላይ የሀገር ውስጥ ምርት ጥመርታ (Tax-GDP ratio) የሚያሽቆለቁልበትን ምጣኔ ለመቀነስ ብሎም ዕድገት ማስመዝገብ እንዲጀምር በርካታ የታክስ ማሻሻያ ስራዎች በማከናወን ላይ ይገኛል፡፡

ሠንጠረዥ 4፡ ከ2013-2015 በጀት ዓመታት ሀገራዊ የመንግስት ገቢ አፈፃፀም

በቢሊዮን ብር

	2013	2014	2015	አማካይ የገቢ ድርሻ	አማካይ ዓመታዊ ዕድገት
ጠቅላላ የሀገር ውስጥ ገቢና ዕርዳታ	449.7	525.8	717.2	100	22.4
ጠቅላላ የሀገር ውስጥ ገቢ	415.4	499.1	685.1	94.3	24.9
የታክስ ገቢ	361.7	436.8	595.2	87.2	24.4
ቀጥታ ታክስ	170.8	206.8	265.4	46.4	26.2
ቀጥታ ያልሆኑ ታክሶቸ	190.9	231.5	329.8	53.7	23.4
የአገር ውስጥ ቅጥታ ያልሆኑ ታክሶች	84.3	100.2	161.2	45.4	28.9
የገቢ ዕቃዎች ታክሶች	106.6	131.3	168.6	54.6	19.3
ታክስ ያልሆኑ ገቢዎች	53.7	62.3	89.9	12.8	28.6
የውጭ ዕርዳታ	34.3	26.7	32.1	5.7	-5.9
	ከአጠቃላይ የሀገር ውስጥ ምርት ድርሻ (በመቶኛ)				
ጠቅላላ የሀገር ውስጥ ገቢና ዕርዳታ	10.4	8.5	8.2	9.0	
ጠቅላላ የሀገር ውስጥ ገቢ	9.6	8.1	7.9	8.5	
የታክስ ገቢ	8.3	7.1	6.8	7.4	
ታክስ ያልሆኑ ገቢዎች	1.2	1.0	1.0	1.1	
የውጭ ዕርዳታ	0.8	0.4	0.4	0.5	

በአጠቃላይ በተለያዩ ተግዳሮቶች መሀል እንኳን ላለፉት ሦስት ዓመታት አጠቃላይ የሀገር ውስጥ ገቢ በተለይም የታክስ ገቢ ላይ ተከታታይነት ያለው ዕድገት የተመዘገበ ቢሆንም፤ ኢኮኖሚው ካለው እምቅ አቅም አንጻር ተስተካካይ የሆነ የታክስ ገቢ በማመንጨት የታክስ ከአጠቃላይ የአገር ውስጥ ምርት ያለው ድርሻ በሚጠበቀው ልክ ማሳደግ አልታቻለም፡፡ ለአብነትም በ2012 በጀት ዓመት ደርሶበት ከነበረው የ12.7 መቶኛ ጥምርታ፤ በ2015 በጀት ዓመት ወደ 6.8 መቶኛ ወርዷል፡፡

ለዚህም ተጨማሪ የታክስ ፖሊሲና የታክስ አስተዳደር ማሻሻያዎችን በማተግበር የታክስ መሰረትን ማስፋት ተገቢ ይሆናል። ከነዚህ ዉስጥ ታክስ መረቡ ያልገቡትን ማስገበት፣ የታክስ ስወራን መቀነስ፤ የሚሰጡ የታክስ ማበረታቻዎች የሚያስከትሉትን ብክነት መቀነስ፣ የታክስ መክፈል ግንዛቤ እና ባህልን ማሳደግ፣ የግብር ክፍያ ሥርዓቱን ማዘመን ላይ አጠናክሮ መስራት ያስፈልጋል።

3.1.2 የመንግስት ወጪ አፈጻጸም

ጠቅላላ የመንግስት ወጪ ባለፉት ሦስት ዓመታት በአማካይ የ24.7 በሙቶ ዕድገት ያስመዘገበ ሲሆን፤ በ2015 በጀት ዓመት ደግሞ የ20.2 በሙቶ ብቻ ዕድገት አሳይቷል። ይሄንን የጠቅላላ የመንግስት ወጪ እድገት ባለፉት አመታት ሲያስመዘግብ ከነበረው እድገትም ሆነ ከአጠቃላይ አገራዊ ምርት እድገት ወይንም በወቅቱ ካለው የዋጋ ንረት አንጻር በማየት መንግስት ጥብቅ የፊስካል ፖሊሲ መከተል ላይ መሆኑን መረዳት ይቻላል። በአጠቃላይ የመንግስት የወጪ ፖሊሲ አብዛኛውን የመንግስት ገቢ ለኢኮኖሚያዊና ማህበራዊ ልማት በተለይም በመሰረተ ልማት ግንባታ ላይ ማዋልን ማዕካል በማድረግ የማህበራዊ አገልግሎት አቅርቦትን በማሳደግ እና ፈጣንና ዘላቂ ኢኮኖሚያዊ ዕድገትን በማስፈን የዜጎችን የኑሮ ደረጃ ከፍ ማድረግን እንደዋነኛ ግብ የያዘ መሆኑ ይታወቃል።
ከዚህ አንጻር ቀድም ባሉት ዓመታት ከአጠቃላይ ዓመታዊ የመንግስት በጀት ላቅ ያለ ድርሻ ለካፒታል ወጪ እንዲውል ሲደረግ ቆይቷል። ይሁን እንጂ ከ2009 በጀት ዓመት ወዲህ የመደበኛ ወጪ ከጠቅላላ ዓመታዊ የመንግስት ወጪ ያለው ድርሻ ከካፒታል ወጪ እየጨመረ መጥቷል። በመሆኑም ባለፉት ሦሰት ዓመታት (2013-2015) የመደበኛ ወጪ በአማካይ ከጠቅላላ የመንግስት ዓመታዊ ወጪ ከነበረው ድርሻም ሆነ በአማካይ ካሳየው ዓመታዊ ዕድገት አንጻር፤ ከካፒታል ወጪ እየላቀ መምጣቱን ማየት ይቻላል። ባለፉት ሶስት ዓመታት የመደበኛ እና ካፒታል ወጪዎች በቅደም ተከተል የ28.5 እና የ20.0 በሙቶ አማካይ ዕድገት ሲያስመዘግቡ፤ በዚህ እረገድ በ2015 በጀት ዓመት መሻሻል የታየ ሲሆን፤ የካፒታል ወጪዎች ዕድገት (33.1 በሙቶ) ከመደበኛ ወጪዎች ዕድገት (13.5 በሙቶ) የ19.6 መቶኛ ነጥብ ብልጫ አሳይቷል። ከአጠቃላይ የመንግስት ወጪ ካላቸው ድርሻ አንጻር ደግሞ፤ ለካፒታል ፕሮጀክቶች ማካሄጃ የወጣው ወጪ በ2014 በጀት ዓመት ከነበረበት የ34 በሙቶ ድርሻ በ2015 በጀት ዓመት ወደ 37.9 በሙቶ ሊጨምር ችሏል (ሠንጠረዥ:5)።

ሀገራችን የተለያዩ ክፍሎች ለተከሰቱ የተፈጥሮና ሰው ሰራሽ አደጋዎች ምላሽ ለመስጠት እንዲሁም በዚሁ ምክንያት ለተጎዱ የህብረተሰብ ክፍሎች አስፈላጊውን የሰብዓዊ ድጋፍ ለማድረግ የሚያስፈልገው የወጪ ፍላጎት በመጨመሩ እና በመጠባበቂያ በጀት ብቻ ሊሸፈን የሚቻል ባለመሆኑ በተወሰነ ደረጃ የወጪ ማሸጋሸግ /expenditure reprioritization/ ማድረግ በማስፈለጉ በመንግስት የወጪ ፖሊሲ አቅጣጫ

አፈጻጸም ላይ ጫና ፈጥሯል። በተጨማሪም ባለፉት ሦሥት ዓመታት የአገር ውስጥና የውጭ ዕዳ ክፍያ ከጊዜ ወደ ጊዜ እየጨረ መምጣት ለመደበኛ ወጪው ድርሻ መጨመር ከፍተኛ ሚና ተጫውቷል።

በነዚህ ምክንያቶች ሳቢያ መንግስት ለድህነት ተኮር ዘርፎች በሚመደበው በጀት ላይም ጫና የተፈጠረ ሲሆን፤ ባለፉት ሶስት አመታት ለዘርፉ የወጣው ወጪ ከአጠቃላዩ የመንግስት ወጪ ያለው ድርሻ ከአመት ወደ አመት ቅናሽ በማሳየት በ2015 በጀት አመት 48.3 በመቶ ደርሷል። ይሁን እንጂ ባለፉት ሶስት ዓመታት ለድህነት ተኮር ዘርፎች የወጣው ወጪ ከአጠቃላይ የመንግሰት ወጪ በአማካይ 51.6 በመቶ ድርሻ የነበረው ከመሆኑም ባሻገር፤ በ2015 በጀት ዓመት የ17.8 በመቶ ዓመታዊ ዕድገት አስመዝግቧል። ይህም አገራችን ባለፉት ሶስት ዓመታት ከነበረችበት ነበራዊ ሁኔታ አንጻር እንኳን ለድህነት ተኮር ዘርፎች ከፍተኛ ድርሻ መሰጠቱ እና ዓመታዊ ዕድገት ማስመዝገቡ፤ መንግሥት ለዘርፉ የሚሰጠውን ትኩረት እና ድህነትን በስፋት ለመቀነስ ያለውን የጸና አቋም በግለጽ የሚያረጋግጥ ነው (ሠንጠረዥ:5)።

ሠንጠረዥ 5፣ ከ2013-2015 ሀገራዊ የመንግስት ወጪ አፈጻጸም

በቢሊዮን ብር

የወጪ ዓይነት	2013	2014	2015	አማካይ እድገት
ጠቅላላ ወጪ	599	785.3	943.9	776.1
መደበኛ ወጪ	363.6	518.1	588.1	489.9
ካፒታል ወጪ	235.4	267.2	355.8	286.1
የድህነት ተኮር ዘርፍ ወጪ	342.5	387.5	456.6	395.5
ትምህርት	141.2	169.4	196	168.9
ጤና	63	68.4	72.7	68.0
ግብርና	50.3	48.5	53.9	50.9
ውሃ	24.8	38.3	53.3	38.8
መንገድ	63.2	62.9	80.7	68.9

3.1.3 የበጀት ጉድለት እና የመንግስት ዕዳ ሁኔታ

መንግስት የወጪ ፍላጎቱን በሀገር ውስጥ በሚሰበሰብ ገቢ ለመሸፈን በሚያደርገው ጥረት የበጀት ጉድለት እንደሚፈጠር ይታወቃል፤ ዋናውና መሰረታዊ ነገር የጉድለቱን መጠንና ጉደለቱ የሚሸፈንበትን መንገድ የማክሮ ኢኮኖሚውን መረጋጋት ባስጠበቀ መልኩ እንዲሆን ማድረግ ነው። ከዚህ አንጻር የመጀመሪያው የሀገር በቀል ኢኮኖሚ ማሻሻያ ካካተታቸው የፊሲካል ሪፎርሞች መካከል አንዱ የመንግስትን የፊሲካል ጉድለት ከጠቅላላ አገራዊ ዓመታዊ ምርት ያለዉ ከ 3 በመቶ እንዳይበለጥ ማድረግ እና አሸፋፈኑን የማክሮ ኢኮኖሚ መረጋጋትን በሚያሰፍን መልኩ እንዲሆን ማድረግ ሲሆን፤ የሁለተኛው የሀገር በቀል ኢኮኖሚ

ማሻሻያ ትኩረትም ይኼንኑን በማጠናከር ኢኮኖሚው በፍጥነት እንዲያገግም ማስቻል እንዲሁም ለአዳዲስ የዕድገት ዕድሎች በር በመክፈት አስር ዓመቱ ብሔራዊ የልማት ዕቅድ እንዲሳካ ማገዝ እንደሆነ ይታወቃል፡፡

በአገራችን ከ2012 ጀምሮ ከወረርሽኙ፣ ከተፈጥሮ አደጋ እና ከጦርነቱ ጋር በተያያዘ በተፈጠረው የፊሲካል ጫና ምክንያት የበጀት ጉድለቱ እየሰፋ ሄዶ በተለይም በ2014 በጀት ዓመት 4.2 በመቶ ደርሶ እንደነበረ ይታወቃል፡፡ በተለይም የበጀት ጉደለቱን ለመሸፈን ከብሔራዊ ባንክ በቀጥታ የተወሰደው ብድር ከፍተኛ ዕድገት አሳይቶ እንደነበር መረጃዎች ያመለክታሉ፡፡ ይሁን እንጂ በሰሜኑ የሃገራችን ክፍል የነበረው ጦርነትና ሌሎች የተፈጥሮ አደጋዎች ፈጥረውት የነበረው የፊሲካል ጫና በአንጻራዊነት በመቀነሱ እንዲሁም መንግስት በወሰደው ጠንካራ የፊሲካል ፖሊሲ እርምጃ በ2015 በጀት ዓመት የበጀት ጉደለቱን ከአጠቃላይ አገራዊ ምርት ወደ 2.6 በመቶ ማውረድ የተቻለ ተችሏል፡፡

ይህንንም ተከትሎ የበጀት ጉደለቱን ለመሸፈን ከብሔራዊ ባንክ በቀጥታ የተወሰደው ብድር በ2014 በጀት ዓመት ከነበረበት በከፍተኛ ደረጃ ለመቀነስ ተችሏል፡፡ በመሆኑም በያዝነው የ2016 በጀት ዓመትም የበጀት ጉደለቱ ከአጠቃላይ የአገር ውስጥ ምርት በ2015 በጀት ዓመት ከነበረበት እንዳይበልጥ ከፍተኛ የፊሲካልና ሞኒተሪ ፖሊሲ ክትትልና ቁጥጥር እርምጃዎች በመውሰድና በመንግስት በኩል ለበጀት ጉድለት መሸፈኛ ከብሔራዊ ባንክ በቀጥታ የሚወሰድ የቀጥታ ብድር መጠን በሁለት ሶስተኛ ለመቀነስ የተያዘውን አቅጣጫ ተግባራዊነት ለማረጋገጥ እና በቀጣዮቹ ዓመታት የሚኖረውን የብድር ክፍያ ወጪ ፍላጎት ጫና በማጥበብ የሀገሪቱ የመንግስት ዕዳ የስጋት ደረጃ ወደ መካካለኛ እንዲቀንስ ማድረግ እንዲሁም የዋጋ ንረት ምጣኔን ለመቆጣጠር በትጋት ሊሰራባቸው እንዳሚገበ ተሰምሮበት እያተተገበረ ይገኛል፡፡

የመንግስት የውጪ ዕዳ ክምችትን /external debt stock/ ከመቀነስ አንጻር የኤክስፖርት አፈጻጸማችን ተሻሽሎ የሀገሪቱ የመንግስት የውጪ ብድር ዕዳ የስጋት ደረጃ ከከፍተኛነት ወደ መካከለኛ ደረጃ እስከሚሻሻል ድረስ አዳዲስ የንግድ የውጭ ብድሮች (external commercial loan) እንዳይወሰዱ የሚከለክለውን መመሪያ ተግባራዊ በማድረግ ላይ ነው፡፡ ከዚህ ባለፈ የዋና ብድርና የወለድ ክፈያዎችን በወቅቱ በመፈጸም እንዲሁም ከውጪ አበዳሪዎች ጋር የዕዳ ሽግሽግ ድርድሮችን በማድረግ አጠቃላይ የዕዳ ክምችት ከሃገራዊ ምርት ያለዉን ድርሻ እንዲቀንስ ማድረግ የሚያስችሉ ጥረቶች እየተደረጉ ይገኛሉ፡፡ ይሁን እንጂ ከትግራዩ ጦርነት ጋር በተያያዘ የዓለም ዓቀፍ ማህበረሰብ በሀገሪቱ ላይ አድረሶት በነበረው ጫና ምክንያት የውጭ ዕዳ ሽግሽግም እንደተጠበቀው ባለመሄዱ የውጭ ዕዳ ክፍያ ጫናም ከፍተኛ ስጋት ሆኗል፡፡ የሀገር ውስጥ ዕዳም ቢሆን እስከቅርብ ጊዜ ድረስ ለመንግስት ዕዳ እንደ ስጋት ሊታይ የሚችልበት ሁኔታ አልነበረም፡፡ ሆኖም ባለፉት ቅርብ ዓመታት አገሪቱ ለገጠሟት የተፈጥሮና ሰው ሰራሽ አደጋዎች

ምላሽ ከመስጠት ጋር በተያያዘ የመንግስት ወጪ ከፍተኛ ጭማሪ በማሳየቱና የመንግስትም ገቢ በተቃደዉ ልክ ከላመሰብሰቡ ጋር ተያይዞ መንግስት በዕቅድ የያዛቸው የልማት ፕሮጀክቶች ትግበራ ላይ ተጽዕኖ ከማሰደሩም በላይ የመንግስት የሀገር ውስጥ ዕዳ ክምችትና የብድር ክፍያ ፍላጎት በከፍተኛ ደረጃ ጭማሪ እንዲያሳይ አድርጓል፡፡ መንግስትም ይሄንን ጉዳይ እንደ አንድ የፊሲካልና የኢኮኖሚ ስጋት በመውሰድ ስጋቱ ወደ ኢኮኖሚ አደጋነት እንዳይሸጋገር ክትትል በማድረግ አስፈላጊውን የፊሲካል እርምጃ በመውሰድ ላይ ይገኛል፡፡

ቻርት 2፣ የበጀት ጉድለትና አሸፋፈን (ከጠቃላይ የአገራዊ ምርት (%))

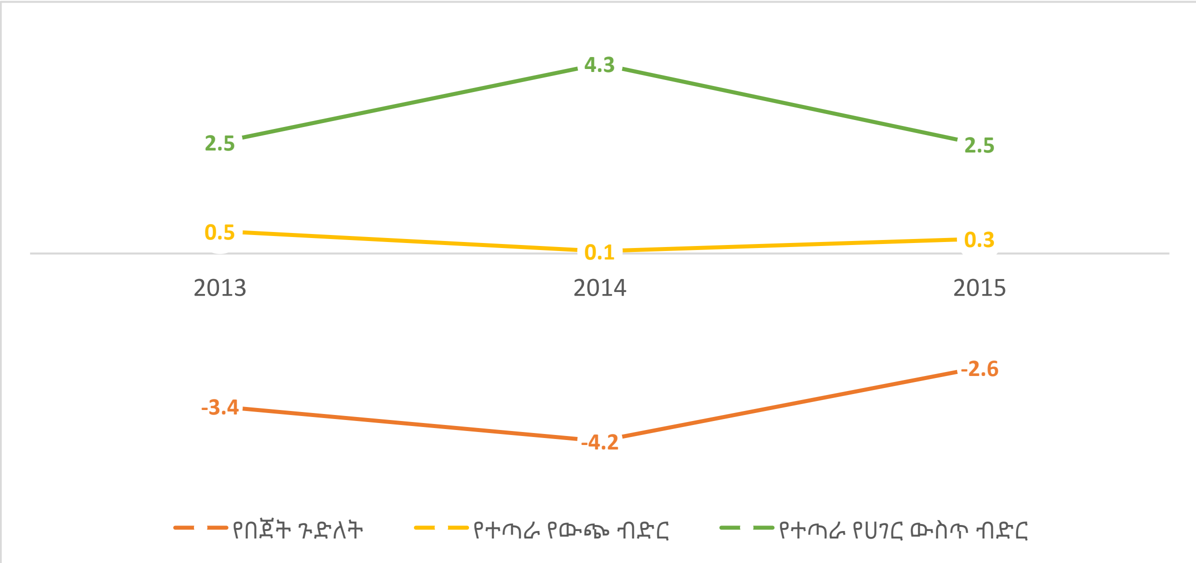

ይሁን እንጂ በአጠቃላይ የማክሮ ኢኮኖሚው አፈጻጸም ግምገማ እንደሚያሳየው አገራችን ገጥሟት በነበሩት ውጫዊና ውስጣዊ ተግዳሮቶች የሃገሪቱ የልማት ዕቅዶችና ማሻሻያዎች በሚፈለገው ደረጃ ውጤታማ እንዳይሆኑ ከማድረጉም በላይ የነበረውን የማክሮ ኢኮኖሚ መዛባት ችግር (የዋጋ ንረት፣ የብድር ስጋት እና የዉጭ ምንዛሪ ሁኔታዎችን) ቶሎ ለማቅረፍ አዳጋች አድርጓታል፡፡ ስለሆነም ይህ የመካከለኛ ዘመን የፊሲካል ፖሊሲ ማዕቀፍ ዝግጅት ይኼንን እውነታ ከግምት ውስጥ ያስገባ ሲሆን፤ ትኩረቱም ይኼንን የማክሮ ኢኮኖሚ መዛባትን በቶሎ ለማስተካከል የሚያስችሉ የፖሊሲ አቅጣጫዎች መተግበር ላይ ሆኗል፡፡

3.2 የ2016 በጀት አፈጻጸም ዕይታ

በ2016 በጀት ዓመት የፌዴራል መንግስት ከሐምሌ ወር ጀምሮ ተግባራዊ የሚደረግ ብር 707.3[1] ቢሊዮን ወጪ ያጸደቀ ሲሆን፤ ይህም ወጪ ከታክስና ታክስ ካልሆኑ ገቢዎች እንዲሁም ከውጭ ዕርዳታን ጨምሮ በሚገኝ ብር 485.8 ቢሊዮን ገቢ ለመሸፈን የታቀደ ነው። ከዚህ አንጻር የበጀት ጉድለቱ ብር 221.4 ቢሊዮን ሆኖ፤ ጉድለቱ በብር (11.4) ቢሊዮን የተጣራ የውጭ ብድር እና በብር 238.7 ቢሊዮን የተጣራ የአገር ውስጥ ብድር እንደሚሸፈን ታሳቢ ተደርጓል።

በዚሁ በጀት ዓመት ሰባት ወራት የፌዴራል መንግሥት የተጣራ የታክስ ገቢ ብር 244.9 ቢሊዮን ብር ሲሆን፣ ተሰብስቦ ለማዕከላዊ ግምጃ ቤት ገቢ ይደረጋል ተብሎ ከተቃደዉ ዓመታዊ የታክስ ገቢ ዕቅድ ብር 440.8 ቢሊዮን ጋር ሲነጻጸር የ55.6 በመቶ መሆኑን ማየት ተችሏል። ይህም በ2015 በጀት ዓመት ተመሳሳይ ጊዜ ከተሰበሰበው የታክስ ገቢ አንጻር የ18.8 መቶኛ ዕድገት አሳይቷል።

ከወጪ አኳያ በ2016 በጀት ዓመት ሰባት ወራት የፌዴራል መንግሥት መደበኛ፣ ካፒታልና ለክልሎች ጠቅላላ የበጀት ድጋፍን ጨምሮ በድምሩ ብር 377.7 ቢሊዮን ወጪ ተደርጓል። ይህም በበጀት ዓመቱ ከተያዘው ዓመታዊ የወጪ ዕቅድ ብር 707.3 ቢሊዮን አንጻር አፈጻጸሙ 53.4 በመቶ ደርሷል። በሌላ በኩል በ2015 በጀት ዓመት ተመሳሳይ ወቅት ከነበረው የወጪ አፈጻጸም ጋር ሲነፃፀር የ5.1 በመቶ (የብር 18.2 ቢሊዮን) ብልጫ አሳይቷል።

በአጠቃላይ በተያዘው በጀት ዓመት የገቢውም ሆነ የወጪ ፍሰት በጥሩ የፊሲካል ዲሲፕሊን እየተመራ ያለ ሲሆን፤ በተቀሩትም የበጀት ዓመቱ ወራቶች ፍሰቱን ሊያዛባ የሚችል የተለየ የወጪ ፍላጎት የማይኖር ከሆነ የተሻለ የፊሲካል አፈጻጸም እንደሚኖር ይታመናል።

በሌላ በኩል ከጥቂት ወራት ወዲህ በተለየዩ አካባቢዎች በተፈጠሩ ግጭቶች ምክንያት የፌደራል መንግስት በተዘዋዋሪ መንገድ የሚሰበስበውን የታክስ የገቢ አሰባሰብ ላይ የራሱ አሉታዊ ተጽዕኖ ሊኖረው እንደሚችል መገንዘብ ይቻላል። የበጀት ዓመቱ ሰባት ወራት ከልማት አጋሮች ይገኛል ተብሎ የታቀደው የቀጥታ በጀት ድጋፍ በሚፈለገው ደረጃ እንዳልተገኘ መረጃዎች ያመላክቱ ሲሆን፤ በቀጣዮቹ ወራት ከልማት አጋሮቻችን ጋር ድርድሮችን በማድረግ ዕቅዱ ይሳካ ዘንድ ትኩረት ተሰጥቶበት እየተሠራ ይገኛል። ስለሆነም የቀጣዮቹ ዓመታት የመንግስት በጀት ዝግጅት ዋና የትኩረት አቅጣጫ ይህንን እየታየ

[1] *ይህ ብር 707.3 ቢሊዮን የፌዴራል መንግሥት በጀት የዋና ዕዳ ክፍያን፣ የፕሮጀክት ዕርዳታን፣ የክልሎች የፕሮጀክት ዕርዳታ እና ብድር ወጪ አይጨምርም።*

ያለውን የፊሲካል ሚዛን መዛባት ስጋት ለማስተካከል ተገቢውን ትኩረት ሊሰጥ የሚገባ ሲሆን፤ አፈጻጸሙንም በቅርበት መከታተልን ይጠይቃል።

4 የ2017 - 2021 የፌዴራል መንግስት መካከለኛ ዘመን የፊሲካል ማዕቀፍ

ይህ የማክሮ ኢኮኖሚና የፊሲካል ማዕቀፍ በዋናነት የመንግስት በጀት በወቅቱ ከሚኖረው የማክሮ ኢኮኖሚ ሁኔታ እና የፊሲካል አቅም ጋር ተጣጥሞ እንዲዘጋጅ መሠረት መጣል እና በመንግስት ገቢ አሰባሰብ እና በሀብት አመዳደብ ረገድ ልንከተላቸው የሚገባቸውን የፖሊሲ አቅጣጫዎች በማመላከት የመንግስት በጀት ዝግጅት ከዚህ ጋር እንዲጣጣም ማስቻል ነው። በተጨማሪም የመካከለኛ ዘመን የመንግስት ገቢና ወጪ እንዲሁም የፊሲካል ሚዛን የፖሊሲ አቅጣጫዎችንም ለመለየትና ለማመላከት የሚያገለግል ተንከባላይ የበጀት ዕቅድ መሳሪያ (rolling plan) ነው። በመሆኑም ይህንን የ2017-2021 የማክሮ ኢኮኖሚ ፊሲካል ማዕቀፍ ለማዘጋጀት ከሚመለከታቸው ተቋማት ጋር በመቀናጀት በያዝነው በጀት ዓመትና በቀጣዮቹ ዓመታት የሚኖሩ የማክሮ ኢኮኖሚ ዕይታዎችን (macroeconomic outlook) እና የማክሮ ኢኮኖሚ ትስስሮችን በማገናዘብ የመንግሥት የገቢ ሀብት ትንበያ እና የወጪ ፍላጎት እንዲዘጋጁ ተደርጓል።

በመሆኑም የዚህ ማዕቀፍ አብይ ትኩረቱ በመካከለኛ ዘመን ውስጥ በማክሮ ኢኮኖሚ ረገድ የተከሰተውን የማክሮ ኢኮኖሚ መዛባት ማስተካከልና መረጋጋትን መፍጠር ሲሆን ለዚህም ማዕቀፉ የመንግስትን ገቢና ወጪ በማመጣጠን የበጀት ጉድለቱ የዋጋ ንረትን በማያስከትል መልክ ማድረግ ነው። በመሆኑም ይህ ማዕቀፍ ጥብቅ ፊሲካል ዲስፒሊን በመከተል አሁን የሚታየውን የፊሲካል ሚዛን መዛባትን በመቅረፍ የተረጋጋ የማክሮ ኢኮኖሚ ሁኔታ የማስፈን ዓላማ ባነገበ መልኩ የተዘጋጀ ነው።

በሌላም በኩል በማዕቀፉ ዘመን በእርግጥ አብዛኛዎቹ የፊሲካል ፖሊሲ አቅጣጫዎች እንዳሉ የሚቀጥሉ ቢሆንም የመንግስት በጀት ለትምህርት፣ ለጤና፣ ለመንገድ መሠረተ ልማት፣ ለግብርናና መስኖ እንዲሁም ለንጹህ መጠጥ ውሃ አቅርቦት ትኩረት እንዲሰጥ ማድረግ ተመራጭ በመሆኑ በተቻለ መጠን ይህንኑ ትኩረት ለመስጠት ተሞክሯል።

በተጨማሪም በማዕቀፉ ዘመን የታክስ ገቢን ለማሻሻል ዜጎችን በማሳተፍ እና የታክስ ሰብሳቢ ተቋማትን አቅም በማጠናከር፣ ዘመናዊ አስተዳደር በመዘርጋትና የታክስ ትራንስፎርሜሽንን

በማረጋገጥ ትኩረት ተሰጥቶት እንደሚሰራ እምነት ተጥሏል፡፡ በአንጻሩም የፊሲካል ሥርዓቱን ለማጠናከር የመንግስት ፋይናንስ አጠቃቀም ውጤታማነትን የሚያሻሽሉ፣ ግልጽነትና ተጠያቂነትን የሚያሰፍኑ ሥርዓቶችን በመዘርጋትና በውጤታማነት ሥራ ላይ በማዋል የሀብት ብክነትን ለማስወገድና በጀትን በቁጠባ ለመጠቀም የሚያስችሉ ተግባራት የማከናወኑ ተግባር በተጠናከረ ሁኔታ ቀጣይ ይሆናል፡፡ ይህም የመንግስትን ውስን ሀብት በአግባቡና በውጤታማነት በመጠቀም የማህበራዊና ኢኮሚያዊ አገልግሎቶችን፣ አቅም በፈቀደ መጠን ለህብረተሰቡ ለማድረስ የሚያስችል ይሆናል፡፡

በአጠቃላይ በተለያዩ ምክንያቶች የተፈጠረውን የወጪ ጫና የመንግስትን የፊሲካል ቁመና (Fiscal Stance) ጤናማ እንዳይሆን በማድረጉ ቀደም ሲል ወደነበረበት ለመመለስ የተወሰኑ ጊዜያት የሚጠይቅ በመሆኑ በመካከለኛ ዘመን ጊዜ ጥብቅ የሆኑ የፊሲካል ፖሊሲ እርምጃዎች መውሰድ ግድ መሆኑን መገንዘብ ያስፈልጋል፡፡

4.1 የማዕቀፉ ኢኮኖሚያዊና ፊሲካል ታሳቢዎች

4.1.1 ዋና ዋና የማክሮ ኢኮኖሚ ታሳቢዎች

ለ2017-2021 መካከለኛ ዘመን የማክሮ ኢኮኖሚና ፊሲካል ማዕቀፉ ዝግጅት የሚከተሉት ዋና ዋና ተያያዥ የማክሮ ኢኮኖሚ ታሳቢዎች ተደርጓል፡፡

- በአስር ዓመቱ የልማት ዕቅድ ከዘርፎች ከሚጠበቁ ዋና ዋና ስኬቶች መካከል የኢኮኖሚ ዕድገቱን ቀጣይነት ያለው እና መዋቅራዊ ለውጥ ማረጋገጥ አንዱ ነው፡፡ ይህንኑ መሰረት በማድረግ በ2015 በጀት ዓመት ኢኮኖሚው በ7.5 በመቶ እንደሚያድግ ግብ ተቀምጦ ነበር፡፡ ይሁን እንጂ በበጀት ዓመቱ ኢኮኖሚው ያጋጠሙት ፈታኝ ሁኔታዎችን በማለፍ በ 7.2 በመቶ ማደግ ችሏል፡፡ ይህም ከዕቅዱ አንጻር ሲታይ ያነሰ ቢሆንም አጋጥመው ከነበሩት ተግዳሮቶች አንጻር የተመዘገበው የኢኮኖሚ ዕድገት አፈጻጸም ይበል የሚያሰኝ መሆኑን ያሳያል፡፡ በያዝነው በጀት ዓመት ኢኮኖሚው የ7.9 በመቶ ዕድገት እንደሚያስመዘግብ እና በ2017 በጀት ዓመት 8.4 በመቶ ዕድገት እንደሚያስመዘገብ ታሳቢ ተደርጓል፡፡ በአጠቃላይ በመካከለኛው ዘመን (ከ2017-2021) ኢኮኖሚው የ8.8 በመቶ አማካይ ዓመታዊ ዕድገት (real GDP growth) እንደሚያስመዘግብ ታሳቢ ተደርጓል (ሠንጠረዥ 6)፡፡
- ኢኮኖሚው ከፍላጎት አንጻር (GDP at current market prices) ደግሞ ከ2017-2021 የ21.3 በመቶ አማካይ ዕድገት እንደሚኖረው ታሳቢ ተደርጓል፡፡

- የዋጋ ንረት ለማዕቀፉ ዝግጅት የተወሰደ ሌላኛው የማክሮ ኢኮኖሚ አመልካች ሲሆን፣ በአሁኑ ወቅት በሁለት አሀዝ የሚለካ መሆኑ ለማክሮ-ኢኮኖሚው መረጋጋት ትልቅ ፈተና ሆኖ እንደቀጠለ ነው። ሆኖም በመካከለኛው ዘመን ማለትም በማዕቀፉ ትግበራ ዓመታት እየቀነሰ እንደሚሄድ እና ከሁለት ዓመት በኃላ ጀምሮ ነጠላ አኃዝ (single digit) እንዳሚሆንና የሸቀጦች ዋጋ እንደሚረጋጋ ታሳቢ ተደርጓል።

- የገቢ ዕቃዎች ዋጋ (Value of imported goods) በ2016 በጀት ዓመት የ3.7 በመቶ ቅነሽ እንደሚኖረው ታሳቢ የተደረገ ሲሆን፣ በማዕቀፉ ዘመን የ 5.4 በመቶ አማካይ ዕድገት እንደሚመዘገብ ትንበያው ያሳያል። ይህም ከጉምሩክ ቀረጥና ታክስ ለሚሰበሰበው የመንግስት ገቢ ግምት መሰረት ይሆናል።

- ከገንዘብ ፖሊሲ አንጻር በመካከለኛ ዘመን ውስጥ ጥብቅ የገንዘብ ፖሊሲ ተግባራዊ እንደሚደረግ፣ የገንዘብ አቅርቦት በመገደብ አሁን የሚታየውን ከፍተኛ የዋጋ ንረት እንዲቀንስ በሚያደርግ መልኩ ተግባራዊ እንደሚደረግ፣ ለበጀት ጉድለት መሸፈኛ ከብሔራዊ ባንክ በቀጥታ የሚወሰደው ብድር በከፍተኛ ሁኔታ እንደሚገደብ፣ ባለፉት ዓመታት በተለያዩ የገንዘብ ብድር ዘዴዎች (monetary instruments) ወደ ኢኮኖሚው ውስጥ የተሰራጨውን ገንዘብ እንደሚሰበሰብ (liquidity mopping up)፣ በትሬዠሪ ቢል ሽያጭ የተወሰዱና የክፍያ ጊዜያቸው የደረሱ የተለያዩ ተቋማት ለመንግስት ያበደሯቸው ብድሮች እንደሚከፈሉ እንዲሁም በአጠቃላይ ተገቢ የሆነ የገንዘብ አቅርቦት (broad money) ዕድገት እንዲኖር ታሳቢ ተደርጓል።

ሠንጠረዥ 6፡- ዋና ዋና የማክሮ ኢኮኖሚ አመልካቾች ትንበያ

የማክሮ ኢኮኖሚ አመላካቾች	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	አማካይ (2017-2021)
	ትክክለኛ	ቀዳሚ ትንበያ	ትንበያ					
የኢኮኖሚ ዕድገት								
ጠቅላላ የአገር ውስጥ ምርት (real GDP) (በቢሊዮን ብር)	2,409.9	2,601.3	2,820.5	3,071.4	3,348.0	3,642.2	3,958.5	

ዕድገት በመቶኛ		7.9	8.4	8.9	9.0	8.8	8.7	8.8
ጠቅላላ የአገር ውስጥ ምርት (Nominal GDP/ቢሊዮን ብር)	8,722.3	11,584.4	14,989.8	18,316.7	21,762.9	25,944.9	30,347.5	
ዕድገት በመቶኛ	41.8	32.8	29.4	22.2	18.8	19.2	17.0	21.3

4.1.2 የፊሲካል ፖሊሲ ታሳቢዎች

የ2017-2021 የማክሮ ኢኮኖሚና ፊሲካል ማዕቀፍ ዋና ዓላማ ባለፉት ዓመታት የተከሰቱት የተፈጥሮና ሰው ሰራሽ ቀውሶች እንዲሁም ቀደም ባሉ ዓመታት መንግስት የልማት ፕሮጀክቶቹን ፋይናንስ ለማድረግ የተከተለው ስልት ያስከተለውን የፊሲካል መዛባት በማስተካከል የፊሲካል ጤናማነትን እውን ማድረግ ነው። በመሆኑም ይህ ማዕቀፍ በአሁኑ ጊዜ ሥራ ላይ ከዋለዉ ሁለተኛ የሀገር በቀል ኢኮኖሚ ማሻሻያ ኢላማዎች ጋር በተጣጣመ መልኩ የተዘጋጀ ነው። በዋናነትም አሁን የሚታየውን የተዳከመ የፊሲካል አቋም አስተማማኝ ደረጃ ላይ ማድረስ የሚቻለው አስተማማኝ ከሆነው የመንግስት ታክስ ገቢ ምንጭ የገቢ አሰባሰብ ከፍተኛ ለውጥ እንዲያመጣ ማድረግ አማራጭ የሌለው መሆኑን ከግምት ተወስዷል። ለዚህም የታክስ ገቢ አሰባሰብ ትርጉም ያለው ለውጥ እንዲመጣ የሚያስችሉ የመካከለኛ ዘመን የታክስ ስትራቴጂ ተቀርጾዉ የማሻሻያ ሥራዎችን በመለየት ተግባራዊ ማድረግ ዋና የትኩረት አቅጣጫ ይሆናል። በሌላም በኩል የሦስት ዓመት ዝርዝር የልማትና ኢንቨስትመንት ዕቅድ በተገቢው ሁኔታ ለማስፈጸም የሁለተኛውን የአገር በቀል ኢኮኖሚ ማሻሻያ ፕሮግራም ተቀርጾ ወደ ስራ በመግባቱ ታሳቢ ለማድረግ ተሞክሯል። በአጠቃላይ ለማዕቀፉ ታሳቢ የተደረጉ የገቢና ወጪ ታሳቢዎች እንደሚከተለው በዝርዝር ቀርበዋል።

4.1.2.1 የፌዴራል መንግሥት የገቢ ታሳቢዎች

የፌዴራል መንግስት ገቢ ከሶስት ዋና ዋና ምንጮች የሚገኝ ሲሆን፣ እነዚህም የታክስ ገቢ፣ ታክስ ያልሆኑ ገቢዎች እና የውጭ ዕርዳታ የገቢ ምንጮች ናቸው። በመሆኑም ከ2017-2021 በጀት ዓመታት ከነዚህ ምንጮች ሊገኝ የሚችለውን የፌዴራል መንግስት ገቢ ለማስላት የተለያዩ ታሳቢዎች የተወሰዱ ሲሆን፣ ዋና ዋናዎቹ የሚከተሉት ናቸው።

4.1.2.1.1 የታክስ ገቢ ታሳቢዎች

- **የ2016 በጀት ዓመት የታክስ ገቢ ዕቅድ አፈጻጸም፡-** የፌዴራል መንግስት በ2016 በጀት ዓመት ከታክስ ምንጭ ብር 440.8 ቢሊዮን ገቢ ለመሰብሰብ ዕቅድ ተይዟል፡፡ በዚሁ በጀት ዓመት ሰባት ወራት የተሰበሰበ የፌዴራል መንግሥት የተጣራ የታክስ ገቢ ብር 244.9 ቢሊዮን ብር ሲሆን፣ ተሰብስቦ ለማዕከላዊ ግምጃ ቤት ገቢ ይደረጋል ተብሎ ከተቃደዉ ዓመታዊ ዕቅድ አንጻር የ55.6 በመቶ ሆኗል፡፡ ነገር ግን በአብዛኛዉ ገቢ በሚገባ መሰብሰብ ያለበት በመጀመሪያ ግማሽ ዓመት እንደመሆኑ በበጀት ዓመቱ ብር 32.9 ቢሊዮን የሚደርስ የታክስ ገቢ ላይሰበሰብ እንደሚችል ወይም የዓመታዊ ዕቅዱ 92.5 በመቶው (ብር 407.9 ቢሊዮን) ብቻ ሊሰበሰብ እንደሚችል ታሳቢ ተደርጓል፡፡ በመሆኑም የ2016 የታክስ ገቢ አፈጻጸም ለ2017 የታክስ ገቢ ግምት እንደመነሻ ተወስዷል፡፡
- **የክልሎች የጋራ ገቢ ድርሻ ከፍተኛ እየሆነ መምጣት በሚሰበሰበው የፌዴራል ገቢ ድርሻ ላይ የሚኖረው እንደምታ፡-** በያዝነው በ2015 በጀት ዓመት ሰባት ወራት በፌዴራል መንግስት ተሰብስቦ ለክልሎች የተላለፈው የጋራ ገቢ ድርሻ ብር 39.5 ቢሊዮን የደረሰ ሲሆን፣ ይህም በ2015 በጀት ዓመት ተመሳሳይ ጊዜ ተሰብስቦ ከተላለፈው አንጻር የ16 በመቶ ጭማሪ አሳይቷል፡፡ ይህም ከፌዴራል መንግስት የሚታጣው የገቢ ድርሻ የፌዴራል መንግስቱን ገቢ ሊቀንስ እንደሚችል ያሳያል፡፡ ስለሆነም ይህ እውነታ የቀጣዮቹ ዓመታት የፌዴራል መንግስት የታክስ ገቢ ግምት ሲዘጋጅ ታሳቢ ተደርጓል፡፡
- **የማክሮ ኢኮኖሚ ታሳቢዎች ለታክስ ገቢ ትንበያ ያላቸው እንደምታ፡-** የሀገር ውስጥ ገቢ ከጠቅላላ ሃገር ውስጥ ምርት አንጻር ያለውን ጥምርታ ለማሻሻል በታክስ ፖሊሲ እና በታክስ አስተዳደር መከናወን የሚገባቸው ስራዎች በመለየት ሁሉን አቀፍ ማሻሻያዎች እና ሪፎርሞች ማድረግ የሚያስችል ብሔራዊ የመካከለኛ ዘመን የታክስ ስትራቴጂ **(National Medium Term Revenues Strategy)** ተዘጋጅቶ ወደ ሥራ ተገብቷል፡፡ በታክስ ፖሊሲ ላይ ባለፉት አራት ዓመታት በርካታ የፖሊሲ ሪፎርሞች እና ማሻሻያዎች ተደርጓል፡፡
- ከላይ የተገለጹት የማክሮ ኢኮኖሚ ታሳቢዎችና ሊኖር የሚችለው የኢኮኖሚ እንቅስቃሴ ለታክስ ገቢ አቅም በየታክስ ዓይነቱ (የቀጥታ ግብርና ታክስ፣ የአገር ውስጥ ኤክሳይዝና ተጨማሪ እሴት ታክሶችና የገቢ ዕቃዎች የጉምሩክ ቀረጥ፣ ኤክሳይዝ፣ ተ.እ.ታ. እና ሱር ታክሶች) የሚኖራቸው እንደምታ በዝርዝር በትንበያ ሞዴሉ እንደዋነኛ ታሳቢ ተደርጓል፣

- **የታክስ ፖሊሲ ማሻሻያ ታሳቢዎች፦** ከያዝነው በጀት ዓመት ጀምሮ ለፓርላማ ቀርበው እንደሚጸድቁና ሥራ ላይ እንደሚውሉ የሚጠበቁ የታክስ ህጎች በቀጣዮቹ በጀት ዓመታት ለታክስ ገቢ አሰባሰቡ የሚኖራቸውን ተጨማሪ አቅም ከግምት ውስጥ ገብቷል። እነዚህን የታክስ ህግ ማሻሻዎች ተግባራዊ በማድረግ በ2017 በጀት ዓመት ብር 92.5 ቢሊዮን ተጨማሪ የታክስ ገቢ መሰብሰብ ይቻላል የሚል ግምት ተወስዷል። በቀጣዮቹ ዓመታት ማሻሻያዎቹን የበለጠ አጠናክሮ ተግባራዊ በማድረግም የበለጠ የታክስ ገቢ መሰብሰብ እንደሚቻል በማሰብ የተለጠጠ ዕቅድ ተይዟል። በመሆኑም እነዚህን በሥራ ላይ ለማዋል የታቀዱት ዋና ዋና የታክስ ህጎች እንደሚከተሉት ቀርቧል፣
- **የተጨማሪ እሴት ታክስ ማሻሻያ**፡- ማሻሻያዉ ከተ.እ.ታ ነጻ የሆኑ ምርቶችና አገልግሎቶችን በጥናት ላይ በመመርኮዝ ወደ ሥርዓቱ እንዲገቡ በማድረግ፣ የተ.እ.ታ መመዝገቢያ ጣሪያውን በማሻሻል፣ ለጥቃቅንና አነስተኛ ኢንተርፕራይዞች የታክስ አከፋፈሉን ሂደቱን በማቃለል የተሻለ ገቢ እንደሚሰበሰብ ታሳቢ ተደርጓል። በተጨማሪም ማሻሻያዉ በተለይ ኢ-ኮመርስን ወደ ስርዓቱ በማስገባት ገቢውን እንደሚጨምር ታሳቢ ተደርጓል።
- **ኤክሳይዝ ታክስ አዋጅ፦** ይህ ማሻሻያ ተግባራዊ በሚሆንበት ጊዜ በቅንጦት ዕቃዎች እንዲሁም ለጤና ጥሩ ያልሆኑ ምርቶች ፍጆታ በመቀነስ በጤና ላይ ሊደርስ የሚችል አደጋ እንደሚቀንስ ይጠበቃል። በቅርብ ዓመታት ውስጥ የኤክሳይዝ ታክስ ማሻሻያዎች የተደረጉ ቢሆንም አሁንም ካለው ተለዋዋጭ የኢኮኖሚ ሁኔታ ማሻሻል አስፈልጓል። በመሆኑም ሶስት የኤክሳይዝ ታክስ ዕርከኖች ላይ ማሻሻያ የሚደረግ ሲሆን ይሄውም፤ በ2016 እና በ2017 በጀት ዓመታት ሁለቱ ይተገበራሉ ተብሎ ይጠበቃል። በተጨማሪም በተወሰኑ ኤክሳይዝ ታክስ የሚከፈልባቸው ምርቶች ላይ (ለምሳሌ አልኮልና የአልኮል ምርቶች) ማሻሻያ የሚደረግባቸው ይሆናል። በመሆኑም የታክስ አሰባበሰቡ ላይ አዎንታዊ ተጽዕኖ ሊኖረው እንደሚችል ታሳቢ ተደርጓል።
- **የኤክሳይዝ ቴምብር፦** የኤክሳይዝ ቴምብር የጨረታ መስፈርቶች ሰነድ የተዘጋጀ ሲሆን፤ ጨረታው ተጠናቅቆ ስርዓቱ በ2016 በጀት ዓመት ተግባራዊ እንደሚሆን ይጠበቃል። ኤክሳይዝ የተጣለባቸው ዕቃዎች ላይ የሚሰበሰብ ገቢ ተግባራዊ ሲደረግ ህገ-ወጥ ንግድን በማስቀረት ወይም በመቀነስ (በተለይ በሲጋራ እና አልኮልና የአልኮል ውጤቶች ላይ) ይህ ስርዓት በሚዘረጋበት ጊዜ የኤክሳይዝ ታክስ ገቢ ለገቢ አሰባሰቡ ከፍተኛ አስተዋጽኦ እንደሚኖረው ይጠበቃል።

- **የገቢ ግብር ማሻሻያ፡-** የግብር ነፃ እና እፎይታን በመቀነስ፣ የዝቅተኛ ተለዋጭ ታክስ እርከን ሥርዓትን በመዘርጋት እና የታክስ ቀንሶ ማስቀረት ሥርዓትን በማሻሻል ተጨማሪ ገቢ ሊገኝ እንደሚችል ታሳቢ ተደርጓል።

- **የታክስ ማበረታቻ ማሻሻያ**፡- ከአላማው ውጭ እንዳይውል ጠንካራ ሥርዓት በመዘርጋትና የሚታጣውን የመንግስት ገቢ ለመቀነስ እንዲቻል አገልግሎቱ በማዕከል በገንዘብ ሚኒስቴር ብቻ እንዲሆን በማድረግ ጠንካራ ስራ ተሰርቷል። በቀጣይ ዓመት ይኸው ተጠናክሮ እንደሚቀጥል ታሳቢ ተደርጓል።

- **አረንጓዴ (የተሽከርካሪ ዝውውር አመታዊ) ታክስ**፡- አሁን ያለው ሥርዓት የሚፈለገውን ገቢ ከማስገኘት እና የአካባቢ ብክለት ችግርን ከመቀረፍ አንጻር በቂ ባለመሆኑ፤ ዓመታዊ የተሽከርካሪ ዝውውር ታክስ እንደሚጀመር ታሳቢ ተደርጓል።

- **የንብረት ታክስ (Property Tax) ህግ፡-** ታክሱን የመሰብሰብ ሥልጣን በሚመለከት የፌዴሬሽን እና የህዝብ ተወካዮች ም/ቤቶች በጋራ የንብረት ታክስ የመሰብሰብ ስልጣን ለክልሎች እና ለከተማ አስተዳደሮች መስጠታቸውን ተከትሎ ረቂቅ የንብረት ታክስ አዋጁ ከሚመለከታቸው ተቋማት ጋር ውይይት ተደርጎበት ለሚኒስትሮች ምክር ቤት ቀርቧል። ከዚህ ታክስ የሚገኘው ገቢ የክልሎችንና የከተማ አስተዳደሮችን ገቢ እንደሚጨምር ይጠበቃል:: ይህም የታክስ መሰረቱን በመስፋት የክልሎችንና የከተማ አስተዳደሮች የታክስ ገቢን እንደሚጨምር ግምት ተወስዷል።

- **ታክስ አስተዳደር ማሻሻያዎች፡-** የገቢ ሰብሳቢ ተቋማት የሰው ሀይልና ተቋማዊ አቅምና የአሠራር ችግሮችን እና አደረጃጀቱን በጥልቀት በመፈተሽ አስፈላጊ የሆኑ ማሻሻያዎችን ተግባራዊ ማድረግ አስፈላጊ ሲሆን፣ ለዚህም በተግባር ተጨባጭ ለውጥ እንዲመጣ በመንግስት በኩል ቁርጠኝነት እንደሚኖር ታሳቢ ተደርጓል። አብዛኛዉ ታክስ ከፋይ በፍላጎት ላይ ተመስርቶ እንዲከፍል በማድረግ፣ በአንጻራዊነት የታክስ ሰብሳቢዎች ትኩረት ታክስን በፍላጎት በማይከፍሉ ታክስ ከፋዮች ላይ ብቻ እንዲሆን እና የታክስ ባለሙያዎች ታክስን በፍላጎት ላይ ተመስርቶ እዲከፍሉ በሚያደርጉ አገልግሎት ተኮር የአመለካከት ለዉጥ በሚያመጡ ትምህርቶችና የግንዛቤ ማስጨበጫ ሥራዎች ላይ እንዲሆን፤ እንዲሁም በታክስ ኦዲትና ቀጣይነት በለዉ ሁኔታ ታክስ በማይከፍሉት ላይ እንዲሆን ማድረግ ይሆናል። በተጨማሪም በኢኮኖሚ ውስጥ ከፍተኛ ገቢ የሚያገኙ ነገር ግን ግብርና ታክስ የማይከፍሉ የተለያዩ ኢኮኖሚ እንቅስቃሴ ዘርፍ ውስጥ

የሚሳተፉ የኢኮኖሚ ተዋናዮችን በግብር ሥርዓቱ ማስገባት ትኩረት ሊሰጠው የሚገባና ማሻሻያ ማካሄድ አስፈላጊ እንደሆነ ታሳቢ ተደርጓል።

4.1.2.1.2 ታክስ ያልሆኑ ገቢዎች ታሳቢዎች

በቀጣዮቹ ዓመታት ታክስ ካልሆኑ ምንጮች የሚሰበሰቡት ገቢዎች በዋናነት ከመንግስት የልማት ድርጅቶችና ከሌሎች ተቋማት ከሚገኘው የዘቀጠ ትርፍ ገቢ፣ በባለበጀት መ/ቤቶች ከሚሰጡ አገልግሎቶች ክፍያ፣ ከመንግስት ዕቃዎች ሽያጭ እና ከመሳሰሉት ከሚገኙ ገቢዎች ነው። በቀጣዮቹ ዓመታት ትልልቅ ገቢዎች ከሚሰበሰብባቸው ምንጮች ሊገኙ የሚችለው ገቢ መጠንን የሚያሳይ ግምት መረጃ ከየተቋማቱ የተገኘ ሲሆን፣ ከበርካታ ተቋማት የሚሰበሰቡ ጥቃቅን ገቢዎችን ደግሞ ባለፉት ዓመታት የተሰበሰበውን ገቢ መረጃ በመጠቀም (trend forecast) ለመገመት ተሞክሯል።

4.1.2.1.3 የውጭ ዕርዳታና ብድር (soft loan) ዋና ዋና ታሳቢዎች

የውጭ ሀብት ከፕሮጀክቶች ዕርዳታና ብድር እንዲሁም በቀጥታ ወደ ትሬዠሪ ከሚፈሱ ፕሮግራሞች የሚገኝ የዕርዳታ እና ብድር ሀብት ነው። በበጀት ውስጥ የተካተቱ የብድር ሀብቶች በረዥም ጊዜ የሚከፈሉ እንዲሁም ዝቅተኛ ወለድ እና ረጅም የመክፈያ ችሮታ ጊዜ ያላቸው የብድር ዓይነቶች ናቸው፡ ፡ ከፕሮጀክቶች ዕርዳታና ብድር የሚገኙት ገቢዎች በቀጥታ ለፕሮጀክቶቹ ማስፈጸሚያ ብቻ የሚውሉ ሲሆን ከአስፈጻሚ አካላት በተገኘ የፕሮጀክቶች ዝርዝር መሠረት የተገመተ ነው። በአንጻሩ ወደ ትሬዠሪ በቀጥታ የሚፈሱት የብድርና ዕርዳታ ገቢዎች በልማት አጋሮች እና በመንግስት በተደረሱ ስምምነቶች መሠረት እንዲሁም፣ የፍሰት ታሪካቸውን በመገምገም የተገመተ ነው። ነገር ግን ከልማት አጋሮች የሚገኘው የገቢ ግምት ምንም እንኳን ስምምነትን መሠረት ያደረገ ቢሆንም፣ ባለፉት ሶስት ዓመታት ከሰሜኑ የሀገራችን የሰላም ማስከበር ዘመቻ ጋር ተያይዞ ብድርና ዕርዳታ የቀነሰ መሆኑ ይታወቃል። ሆኖም በያዝነው በጀት ዓመት በተደረሰው የሰላም ስምምነት ተከትሎ ከልማት አጋሮች የተሰጠው ምላሻ ጥሩ የሚባል በመሆኑ በቀጣይነትም ክትትል በማድረግ ከዚህ አንጻር ሊካተቱ የሚችል የውጭ ሀብት እንዲካተትና ለልማት ፋይናንሲንግ እንዲውል የሚደረግ ይሆናል። ይሁን እንጂ በ2016 የገቢ ታሳቢዎች ውስጥ ከልማት አጋራት የበጀት ድጋፍ እንደሚገኝ ታሳቢ አልተደረገም።

4.1.2.2 የፌዴራል መንግስት የወጪ አቅጣጫዎችና ታሳቢዎች

ባለፉት ሶስት ዓመታት ሀገራችን ካጋጠማት ፈተና የተነሳ በተለይም በመንግስት አቅም ላይ ከፍተኛ የፊሲካል ጫና መፈጠሩ ይታወቃል። በተለይም ከጊዜ ወደ ጊዜ እያደገ የመጣውን የመንግስት ዕዳ ክፍያ ወጪ ድርሻው ከፍ እያለ መሆኑና ለመንግስት ዕዳ ክፍያ ትኩረት በመስጠት የተከሰተውን

የማክሮ ኢኮኖሚ መዛባት ለመቅረፍ አስፈላጊ መሆኑ ታሳቢ ተደርጓል፡፡ በተጨማሪም አሁን ካለው የፊሲካል ጫና አንጻር የመንግስት ወጪ የተገደበ እንዲሆንም ታሳቢ ተደርጓል፡፡ ከዚህ አንጻር የመንግስትን የወጪ ጣሪያ ለመወሰን ማዕቀፉ ያስቀመጣቸው አቅጣጫዎች እና ታሳቢዎች በዋና ዋና የወጪ ዘርፎች እንደሚከተለው ቀርበዋል፡፡

4.1.2.2.1 የመደበኛ ወጪ ታሳቢዎች

የ2017 በጀት ዓመት የመደበኛ ወጪ ጣሪያን ለመወሰን የተወሰዱት ታሳቢዎች፣

- ለሀገር መከላከያ ሚኒስቴር የሚያስፈልገውን ወጪ ካሉት ነባራዊ ነገሮች በመነሳት አምና ከነበረው አንጻር በመጠኑ ከፍ እንደሚል ከግምት ውስጥ በማስገባት፣ በ2017 የመከላከያ በጀት ብር 65 ቢሊዮን ሊሆን እንደሚችል ታሳቢ ተደርጓል፡፡
- በጦርነቱ እና በአየር ለውጥ ምክንያት ለተጎዱ ዜጎች የዕለት ዕርዳታ ለማቅረብ እና ለልማታዊ ሴፍቲኔት የሚያስፈልገውን ወጪ ታሳቢ በማድረግ /Matching Fund/ ፣ ለ2017 የሚያዘው በጀት ብር 13.5 ቢሊዮን እንደሚደርስ ተገምቷል፡፡
- ከቅርብ ዓመታት ወዲህ በከፍተኛ ሁኔታ እየጨመረ የመጣውን የአገር ውስጥ እና የውጭ ሀገር ዕዳ ክፍያም ታሳቢ ተደርጓል፡፡ ለ2017 በጀት ዓመት ጠቅላላ ለዕዳ ክፍያ የሚያስፈልገው የወጪ ፍላጎት (ወለድና ዋና ገንዘብ ክፍያን ጨምሮ) እስከ ብር 139.3 ቢሊዮን የሚደርስ ሲሆን፣ ከዚህ ውስጥ ብር 76.3 ቢሊዮን ለሀገር ውስጥ ዕዳ ክፍያ የሚውል ነው፡፡ ከዚህም የዕዳ ክፍያ ውስጥ የአገር ውስጥ ብድር ዋና ገንዘብ ክፍያ የሚውለው ብር 3.3 ቢሊዮን ሲሆን ቀሪው ብር 73.0 ቢሊዮን ለአገር ውስጥ ብድር የወለድ ክፍያ የሚሆን ነው፡፡
- አሁን ካለው ሁኔታ በመነሳት በ2017 ለሚከሰቱ ያልታሰቡ ክስተቶች ለሚያስፈልግ ተጨማሪ የወጪ ፍላጎት በመጠባበቂያ በጀት እስከ ብር 96 ቢሊዮን በማካተት ማዕቀፉ ተዘጋጅቷል፡፡

4.1.2.2.2 የካፒታል ወጪ ታሳቢዎች

የ2017 በጀት ዓመት የካፒታል ወጪ ጣሪያን ለመወሰንና ከ2017-2021 ባሉት ዓመታት የወጪ ፍላጎትን ለመወሰን የተወሰዱት ታሳቢዎች፣

- የካፒታል ወጪ ፍላጎትን በተመለከተ በመካሄድ ላይ ላሉ ነባር ፕሮጀክቶች አሁን ያለውን ዕቅድ ከማሳካትና እንዲጠናቀቁ ከማድረግ አንፃር ቅድሚያ የተሰጠ ቢሆንም በማዕቀፉ ዘመን አዳዲስ የካፒታል ፕሮጀክቶች በበጀት ማካተት እንደማይቻልና በተወሰነ ደረጃ ነባር

ፕሮጀክቶችንም ጭምር ትግበራቸውን በማዘግየት/የክፍያ ጊዜን በማራዘም ወጪው እንዲሸጋሸግ ማድረግ አስፈላጊ መሆኑን ከግምት ተወስዷል፡፡

- በጦርነቱ የወደሙ መሠረተ ልማቶችና አገልግሎቶች ወደ ቀድሞው ይዞታቸው ለመመለስ የመልሶ ማቋቋም ስራን ታሳቢ በማድረግ፣ ለ2017 በጀት ዓመት የወጪ ግምት ብር 20 ቢሊዮን እንዲያዝ ተደርጓል፡፡

4.1.2.2.3 የብሔራዊ ክልላዊ መንግስታት የበጀት ድጋፍና የዘላቂ ልማት ግቦች በጀት ታሳቢዎች

የክልሎች የበጀት ድጋፍ ከትሬዠሪ እና ከውጭ የፕሮጀክቶች ዕርዳታና ብድር በየዓመቱ የሚመደብ በጀት ነው፡፡ ከውጭ ዕርዳታና ብድር የሚመደበው በጀት ፕሮጀክቶቹ በሚተገበሩበት ክልሎች የሚመደብ ሲሆን፣ በልማት አጋሮችና በመንግስት መካከል በሚደረግ ስምምነት የሚመደብና መጠኑም አነስተኛ ነው፡፡ ከትሬዠሪ የሚመደበው የክልሎች በጀት በየዓመቱ የሚኖረው የፌዴራል መንግስት የሀብት መጠንና የፌዴራል መንግስት የግዴታ ወጪዎችና የበጀት ጫናን ግምት ውስጥ በማስገባት እና የክልሎችን የልማት ፋይናንስ ፍላጎት በማመጣጠን የሚመደብ ነው፡፡ በመሆኑም የክልሎችን የበጀት ድጋፍ ጣሪያ ለመወሰን የሚከተሉት ጉዳዮች ታሳቢ ተደርጓል፡፡

- በመሆኑም ይህ የ2017-2021 ማዕቀፍ ይሄንን ከግምት ውስጥ በማስገባት፣ እንዲሁም ክልሎች ከ2013 በጀት ዓመት ጀምሮ ተግባራዊ ከተደረገው የጋራ ገቢ ቀመር ማሻሻያ ተጠቃሚ መሆናቸውን እና በ2015 በጀት ዓመት የ5 በመቶ ጭማሪ ብቻ እና በ2016 በጀት ዓመት ምንም ጭማሪ ያልተደረገበት መሆኑን ከግምት ውስጥ በማስገባት፤ ለ2017 በጀት ዓመት የክልሎች የበጀት ድጋፍ ጣሪያ ግምት በ2016 ከተመደበው የ5 በመቶ ጭማሪ እንዲኖረው በማድረግ ተዘጋጅቶ ለውሳኔ ቀርቧል፡፡
- የዘላቂ ልማት ግቦች የበጀት ድጋፍ የበጀት ጣሪያ የተጀመሩት የአግሮ ኢንዱስትሪ ግንባታዎች እስከሚጠናቀቁና ድጋፉ ሙሉ ለሙሉ በአነስተኛ መስኖ ድጋፍ ላይ ብቻ እንዲያተኩር ታሳቢ በማድረግ የተመደበ ነው፡፡ በዚህም መሠረት ለ2016 የተመደበው ብር 14 ቢሊዮን ለ2017 በጀት ዓመት እንደሚቀጥል ታሳቢ ተደርጓል፡፡

4.2 የ2017 - 2021 የመንግስት ገቢ ትንበያና የወጪ ጣሪያ

ከዚህ በላይ በተቀመጡ ታሳቢዎች መሠረት የተለያዩ አማራጮች የቀረቡ ሲሆን ከቀረቡት አማራጮች ውስጥ ለአገራችን የማክሮ ኢኮኖሚ መዛባቱን ለማለዘብ ይጠቅማል ተብሎ የታሰበውን አማራጭ

በመምረጥ የፌዴራል መንግስት አጠቃላይ ገቢና የወጪ ጣሪያዎች በዝርዝር ተዘጋጅቶ ከዚህ በታች ቀርቧል።

4.2.1 የፌዴራል መንግስት ገቢ ትንበያ

ከላይ በተቀመጡ የገቢ ታሳቢዎች መሠረት የተገመተው የፌዴራል መንግስት ገቢ ትንበያ በሠንጠረዥ 7 የቀረበ ሲሆን፣ በ2016 በጀት ዓመት ጠቅላላ ገቢ ብር 585.5 ቢሊዮን እንደሚደርስ ተገምቷል። ከዚህ ውስጥ ብር 502 ቢሊዮን ከታክስ ገቢ እንደሚገኝ የተገመተ ሲሆን፣ ብር 41.5 ቢሊዮን ታክስ ካልሆኑ ምንጮች እንዲሁም ብር 7.3 ቢሊዮን ከቀጥታ የበጀት ድጋፍ እና ብር 34.6 ቢሊዮን ከፕሮጀክቶች ዕርዳታ እንደሚገኝ የተገመተ ነው።

ሠንጠረዥ 7፡ በ2017 የፌዴራል መንግሥት የጠቅላላ ገቢ ግምት (በሚሊዮን ብር)

የገቢ ዝርዝር	2015	2016		2017	ዕድገት (%) ከ2016 ግምት
		በጀት	ግምት	ትንበያ	
ጠቅላላ ገቢ	**399,809.25**	**520,606.42**	**481,369.75**	**585,464.27**	21.6%
የሀገር ውስጥ ገቢ	**370,107.79**	**479,487.79**	**446,600.12**	**543,529.16**	21.7%
ታክስ ገቢ	338,640.47	440,826.68	407,939.01	502,035.08	23.1%
ታክስ ያልሆኑ ገቢ	31,467.32	38,661.11	38,661.11	41,494.08	7.3%
ዕርዳታ	29,701.46	41,118.63	34,769.63	41,935.11	20.6%
የበጀት ድጋፍ ዕርዳታ	-	6,349.00	0	7,292.38	
የፕሮጀክት ዕርዳታ	29,701.46	34,769.63	34,769.63	34,642.73	-0.4%
ከሀገር ውስጥ ጠቅላላ ምርት ያለው ድርሻ(በመቶኛ)					
ጠቅላላ ገቢ	4.6	4.5	4.2	3.9	
የሀገር ውስጥ ገቢ	4.2	4.1	3.9	3.6	
ታክስ ገቢ	3.9	3.8	3.5	3.3	
ታክስ ያልሆኑ ገቢ	0.4	0.3	0.3	0.3	
ዕርዳታ	0.3	0.4	0.3	0.3	
የበጀት ድጋፍ ዕርዳታ	-	0.1	-	0.0	
የፕሮጀክት ዕርዳታ	0.3	0.3	0.3	0.2	

ጠቅላላ ገቢ 2016 በጀት ዓመት ይሰበሰባል ተብሎ ከተገመተው አንጻር የ21.6 በመቶ ዕድገት እንደሚኖረው የተገመተ ሲሆን፣ ከዚህም ውስጥ የታክስ ገቢ የ23.1 በመቶ ዕድገት እንደሚኖረው ተገምቷል። በሌላ በኩል ከአብዛኛዎቹ የመንግሥት የልማት ድርጅቶች የሚሰበሰበውን የትርፍ ድርሻ ገቢ የኢትዮጵያ ኢንቨስትመንት ሆልዲንግ (EIH) ሰብስቦ ፈሰስ ሊያደርግ እንደሚችል የታቀደው ብር 14.6 ቢሊዮን ጨምሮ አጠቃላይ ታክስ ያልሆኑ ገቢዎች ብር 41.5 ቢሊዮን ሊሆን እንደሚችል

ተገምቷል። የውጭ ዕርዳታ በተለይም የቀጥታ በጀት ድጋፍ ለ2017 በጀት ዓመት ብር 7.3 ቢሊዮን እንደሚፈስ ታቅዷል።

በ2017 በጀት ዓመት ታክስ ካልሆኑ የገቢ ምንጮች ብር 41.5 ቢሊዮን ለመሰብሰብ የታቀደው ከሚከተሉት ምንጮች ነው።

- ከተለያዩ ተቋማት ከሚሰበሰበው የመንግስት የዘቀጠ ትርፍ ድርሻ፣ ከመንግስት ተቀማጭ ገንዘብ ወለድ እና መልሶ ማበደር ገቢ ጠቅላላ ብር 41.5 ቢሊዮን እንደሚሰበሰብ የተገመተ ሲሆን በየተቋሙ ሲታይ፣
    - ከኢትዮጵያ ብሔራዊ ባንክ ብር 4,818.3 ሚሊየን፣
    - ከመንግሥት ተቀማጭ ገንዘብ ወለድ 1074.1 ሚሊዮን፣
    - ከመልሶ ማበደር የወለድ ክፍያ ብር 2,198.6 ሚሊየን፣
    - ከኢትዮጵያ ልማት ባንክ ብር 263.2 ሚሊዮን፣
    - ከኢትዮጵያ ኢንቨስትመንት ሆልዲንግ 14,546.6 ሚሊየን፣
- ከፈቃድና ሌሎች ክፍያዎች ብር 5327 ሚሊየን፣
- ከመንግስት ዕቃዎችና አገልግሎቶች ሽያጭ ብር 6175 ሚሊዮን፣
- ከሌሎች ገቢዎች ብር 7,088.62 ሚሊዮን እንደሚሆን ታሳቢ ተደርጓል።

እንዲሁም በተመሳሳይ ከውጭ ዕርዳታ እና ብድር ለመሰብሰብ የታቀደው ገቢ ከሚከተሉት ዝርዝር ምንጮች ነው።

- የፕሮጀክቶች ዕርዳታ ....ብር 32.3 ቢሊዮን፣
- የፕሮጀክቶች ብድር .... ብር 33 ቢሊዮን፣
- የቀጥታ በጀት ድጋፍ ....ብር 7.3 ቢሊዮን /121.2 million USD/፣ ሲሆን በዝርዝር ሲታይ
    - ከአውሮፓ ህብረት(ዕርዳታ)................ ብር 4.9 ቢሊዮን/81.2 million USD/
    - ከዓለም ባንክ (ዕርዳታ)..........................ብር 2.4 ቢሊዮን /40 million USD/
- ከዓለም ባንክ (ብድር)..........................ብር 601 ሚሊዮን /10 million USD/

በአጠቃላይ በመካከለኛ ዘመኑ ተግባራዊ የሚደረጉ የታክስ ፖሊሲና አስተዳደር ማሻሻያዎች እንዲሁም የኢኮኖሚ እንቅስቃሴው እየተሻሻለ እንደሚሄድ ታሳቢ በመደረጉ በመካከለኛ ዘመን የታክስ ገቢ አሰባሰብ እየተሻሻለ እንደሚሄድና እያሽቆለቆለ የመጣው የማዕከላዊ መንግስት የታክስ ገቢ ከሀገር ውስጥ ምርት ያለው ጥምርታ (tax-GDP) በ2015 ከደረሰበት 3.5 በመቶ በ2020 መጨረሻ 3.6 በመቶ

ሊደርስ እንደሚችል የታክስ ገቢ ትንበያው ያሳያል (ሠንጠረዥ 8)።በዚህ ሰነድ ላይ በማዕቀፉ አገራዊ የገቢ ትንበያ የተካተተ ሲሆን በ2015 በጀት ዓመት የታክስ ገቢ ከሀገር ውስጥ ምርት ያለው ጥመርታ ከደረሰበት 6.8 በመቶ በማዕቀፉ መጨረሻ በ2019 በጀት ዓመት ላይ 6.9 በመቶ ሊደርስ እንደሚችል የታክስ ገቢ ትንበያው ያሳያል።

ሠንጠረዥ 8፡ የፌዴራል መንግሥት እና አገራዊ ገቢ ከጠቅላላ የሀገር ውስጥ ምርት ጋር ያለው ጥመርታ (በመቶኛ)

የገቢ ዝርዝር	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
የፌዴራል መንግሥት ገቢ ከአገራዊ ምርት ጋር ያለው ጥመርታ በመቶኛ							
ጠቅላላ ገቢ	4.6	4.2	3.9	3.7	3.8	3.9	4.0
የሀገር ውስጥ ገቢ	4.2	3.9	3.6	3.5	3.6	3.7	3.8
ታክስ ገቢ	3.9	3.5	3.3	3.2	3.3	3.4	3.6
ታክስ ያልሆኑ ገቢ	0.4	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3	0.2
ዕርዳታ	0.3	0.3	0.3	0.2	0.2	0.2	0.2
የቀጥታ በጀት ድጋፍ	-		0.05	0.04	0.04	0.03	0.03
የፕሮጀክት ዕርዳታ	0.3	0.3	0.2	0.21	0.18	0.17	0.17

4.2.2 የፌዴራል መንግስት የወጪ ጣሪያ

የ2017-2021 መካከለኛ ዘመን የማክሮ ኢኮኖሚና ፊሲካል ማዕቀፍ አንዱና ዋነኛው ዓላማ የ2017 በጀት ዓመት የፌዴራል ወጪ ጣሪያን መወሰን ነው። በመሆኑም ከላይ የተዘረዘሩ የወጪ ታሳቢዎችንና የፌዴራል መንግስት የገቢ ሀብት ትንበያን መሠረት በማድረግ ለፌዴራል መንግስት መደበኛና ካፒታል ወጪዎች እንዲሁም ለብሔራዊ ክልላዊ መንግሥታት የበጀት ድጋፍ እና የዘላቂ ልማት ግቦች ማስፈጸሚያ ድጋፍ የሚያስፈልገው የወጪ ጣሪያ ተዘጋጅቶ ቀርቧል።

ሠንጠረዥ 9፡- የ2017 በጀት ዓመት የፌዴራል መንግሥት የወጪ ጣሪያ (በቢሊዮን ብር)

	2015	2016		2017			
		በጀት	**ግምት**	**የወጪ ጣሪያ**	**ልዩነት ከበጀት በብር**	**ዕድገት (%) በጀት**	**ዕድገት (%) ከግምት አንጻር**
ጠቅላላ ወጪ	**757,766.69**	**801,622.2**	**801,622.2**	**905,357.7**	**48,199.7**	**13%**	**13%**

መደበኛ	**339,657.49**	**370,138.2**	**370,138.2**	**425,697.9**	**23.8**	**15%**	**15%**
ካፒታል	**199,884.10**	**203,443.0**	**203,443.0**	**242,959.7**	**39,516.7**	**19%**	**19%**
ከትሬዠሪ	128,147	146,134.4	146,134.4	192,014.3	45,880.0	**31%**	**31%**
ከፕሮጀክት ዕርዳታ	29,701	31,609.3	31,609.3	32,674.1	1,064.7	**3%**	**3%**
ከፕሮጀክት ብድር	42,036	25,699.3	25,699.3	18,271.3	-7,428.0	**-29%**	**-29%**
የክልል በጀት ድጋፍ	**205,041.03**	**228,041.0**	**228,041.0**	**236,700.2**	**8,659.2**	**4%**	**4%**
ከትሬዠሪ	205,041	205,041.0	205,041.0	215,293.1	10,252.1	**5%**	**5%**
ከፕሮጀክት ዕርዳታ	0	3,100.0	3,100.0	1,968.7	-1,131.3	**-36%**	**-36%**
ከፕሮጀክት ብድር	0	5,900.0	5,900.0	5,438.4	-461.6	**-8%**	**-8%**
የSDG ድጋፍ	13,184	**14,000.0**	**14,000.0**	**14,000.0**	**0.0**	**0%**	**0%**

በዚሁ መሠረት በ2017 በጀት ዓመት ጠቅላላ የፌዴራል መንግስት የወጪ ጣሪያ ብር 905.4 ቢሊዮን እንዲሆን ተዘጋጅቶ ቀርቧል (ሠንጠረዥ 9)። ከዚህ ውስጥ ብር 425.7 ቢሊዮን (63.7 በመቶ) ለፌዴራል መንግስት የመደበኛ ወጪ ጣሪያ፣ ብር 242.9 ቢሊዮን (24.7 በመቶ) ለካፒታል ወጪ ጣሪያ፣ ብር 215.0 ቢሊዮን (27.1 በመቶ) ለብሔራዊ ክልላዊ መንግስታት የበጀት ድጋፍ (የክልሎችን የውጭ ዕርዳታና ብድርን ጨምሮ) እና ብር 14 ቢሊዮን (1.8 በመቶ) ለዘላቂ ልማት ግቦች ማስፈጸሚያ ድጋፍ የሚውል የወጪ ጣሪያ በማዕቀፉ ተካቶ ቀርቧል።

ለመደበኛ ጣሪያ ከተካተተው ውስጥ ለአገር ውስጥና ለውጭ ብድር የዋና ገንዘብና የወለድ ክፍያ የተያዘው የወጪ ፍላጎት ብር 139.2 ቢሊዮን ወይም (የመደበኛ ወጪው 32.7 በመቶው) ሲሆን፣ ከዚህ ውስጥ 55 በመቶው ለአገር ውስጥ ብድር ክፍያ እና 44 በመቶው ደግሞ ለውጭ ዕዳ ክፍያ የሚውል ነው። ከቀረበው የካፒታል ወጪ ጣሪያ ውስጥ ብር 192 ቢሊዮን (79 በመቶ) ከትሬዠሪ ምንጭ እንደሚሸፈን የሚጠበቅ ነው። በሌላ በኩል ለብሔራዊ ክልላዊ መንግስታት በጀት ድጋፍ ከቀረበው የወጪ ፍላጎት ውስጥ ብር 215.3 ቢሊዮን በዓላማ ያልተገደበ የበጀት ድጋፍ (General Purpose grant) ሲሆን፣ ብር 14 ቢሊዮን ደግሞ ለክልሎች ለዘላቂ ልማት ግቦች ማስፈጸሚያ ድጋፍ በድምሩ ብር 229.3 ቢሊዮን ከትሬዠሪ ፈሰስ እንዲሆን በወጪ ጣሪያው ተካቶ ቀርቧል።

በተለይ ለዕዳ ክፍያ የሚያስፈልገው የወጪ ፍላጎት በቀጣዮቹም ዓመታት እየጨመረ የሚሄድ በመሆኑ በመካከለኛ ዘመን ውስጥ የተገደበ የፊሲካል ፖሊሲን (tight fiscal policy) መከተል አስፈላጊ እንደሆነ በግልጽ የሚያሳይ ነው። ለዚህም በቀጣዮቹ ዓመታት የመንግስትን ገቢ በተለይም የታክስ ገቢን ለማሳደግ ከፍተኛ ጥረቶች ማድረግ አማራጭ የሌለው ጉዳይ ነው።

በመሆኑም ይህንን የተገደበ የፊሲካል ፖሊሲ አቅጣጫ ተከትሎ በመካከለኛ ዘመኑ የፌዴራል መንግስት ወጪ ከጠቅላላ አገራዊ ምርት አንጻር ያለው ጥምርታ የመቀነስ አዝማሚያ እንደሚያሳይ የተተነበየ ሲሆን፤ ይሄንኑ በሠንጠረዥ 10 በቀረበው መሠረት ለማመላከት ተሞክሯል፡፡

ሠንጠረዥ 10፣ የመካከለኛ ዘመን የፌዴራል መንግስት ወጪ ፍላጎት በቢሊዮን ብር እና ከጠቅላላ የሀገር ውስጥ ምርት(%)

የወጪ ዝርዝር	2015	2016		2017	2018	2019	2020	2021
		በጀት	ግምት	ትንቢያ				
ጠቅላላ ወጪ	757,766.69	801,622.23	801,622.23	905,357.74	923,906.05	963,497.14	1,011,843.05	1,097,408.53
መደበኛ	339,657.49	370,138.21	370,138.21	425,697.86	394,469.57	434,962.43	474,978.59	510,694.94
ካፒታል	199,884.10	203,443.02	203,443.02	242,959.69	257,718.24	257,267.35	261,432.23	278,356.79
የክልል በጀት ድጋፍ	205,041.03	214,041.00	214,041.00	222,700.18	257,718.24	257,267.35	261,432.23	278,356.79
የSDG ድጋፍ	13,184	14,000.00	14,000.00	14,000.00	14,000.00	14,000.00	14,000.00	30,000.00

5 ማጠቃለያና የውሳኔ ሀሳብ

ከላይ በመካከለኛ ዘመን የማክሮ ኢኮኖሚና የፊሲካል ማዕቀፍ ትንበያው በቀረበው መሠረት በ2017 በጀት ዓመት አጠቃላይ የፌዴራል መንግስት ገቢ ብር 585.5 ቢሊዮን እንደሚሆን የተገመተ ሲሆን፣ የብሔራዊ ክልላዊ መንግስታት የበጀት ድጋፍና የዘላቂ ልማት ግቦች ማጠናከሪያ ድጋፍን ጨምሮ በአጠቃላይ የቀረበው የወጪ ጣሪያ ደግሞ ብር 855.8 ቢሊዮን ሆኖ ቀርቧል።[2] በዚህም መሠረት የተጣራ የፌዴራል መንግስት የበጀት ጉድለት መጠን ብር 270.2 ቢሊዮን ፣ያልተጣራ ደግሞ ብር 349.9 ቢሊዮን) ሲሆን፣ በዚህም መሰረት የተጣራ የበጀት ጉድለቱ ከአጠቃላይ የሀገር ውስጥ ምርት ያለው ድርሻ 1.8 በመቶ ነው። ይህም የተጣራ የበጀት ጉድለት ከሀገር ውስጥ ምንጭ ብር 322 ቢሊዮን (ከዚህ ውስጥ ብር 30 ቢሊየን ለ ዕዳና ሃብት አስተዳደር ኮርፖሬሽን ካፒታል ማሳደጊያ የሚውል ሲሆን ለበጀት ጉድለት የሚውለው ግን ብር 292.2 ቢሊዮን መሆኑን መገንዘብ ያስፈልጋል) ከውጪ ሀገር ምንጭ ብር (22) ቢሊዮን እንደሚሸፈን ሆኖ የቀረበ ነው (ይህም ማለት ከውጭ ምንጭ ከሚገኘው ብድር ይልቅ ለእዳ ክፍያ የሚውለው እንደሚበልጥ መገገንዘብ ያሻል)።[3] የአገር ውስጥ ብድሩ በአብዛኛው ከአምስት ዓመት በንድ ሽያጭ፣ ከንግድ ባንኮች(የግልና የመንግሥት) እንዲሁም ባንክ ካልሆኑ (የግል ድርጅቶች እና የመንግሥት ሰራተኞች ማኅበራዊ ዋስትና ኤጀንሲዎች) የመንግሥት ግምጃ ቤት (ትሬዠሪ ቢል) ሽያጭ እንደሚገኝ የታቀደ ሲሆን፣ ቀሪው ከብሔራዊ ባንክ የገንዘብ ፖሊሲ አቅጣጫውን በማያዛባ መልኩ በሚወሰድ የቀጥታ ብድር እንዲሸፈን የቀረበ ነው። ከብሔራዊ ባንክ የሚወሰደው ቀጥታ ብድር ቀስ በቀስ በሌሎች አማራጮች ሙሉ በሙሉ ለመተካት አቅጣጫ ተቀምጧል።

ይህ የ2017-2021ማዕቀፍ በአሁኑ ጊዜ የሚታየውን የፊሲካል ሚዛን መዛባት በመካከለኛ ዘመን ውስጥ ጤናማ ወደሆነ ሁኔታ እንዲመለስና የተመጣጠነ የፊሲካል ጉድለት እንዲኖር በሚያስችል መልኩ የተዘጋጀ ነው። ይህንንም እውን ለማድረግ በቁርጠኝነትና በዲሲፕሊን የታገዘ የፊሲካል ስርዓት በመዘርጋትና ተግዳሮቶቹን በማስወገድ ወደ ጤናማ የፊሲካል ቁመና (Fiscal Stance) ለመመለስ ታቅዷል።

ስለዚህም ይህንን የቀረበውን የመካከለኛ ዘመን (2017-2021) የማክሮ ኢኮኖሚና የፊሲካል ማዕቀፍ (Macroeconomic and Fiscal Framework (MEFF)) የገንዘብ ሚኒስቴር በ2016 በጀት ዓመት ቀሪዎቹ

[2] ይህ የተጣራ የበጀት ጉድለት የተሰላው ከአጠቃላይ የበጀት ጉድለት የብድር ዋና ገንዘብ ተመላሽ (amortization) (ብር 49.7 ቢሊዮን) እና ለእዳና ሃብት አስተዳደር ኮርፖሬሽን የካፒታል ማሳደጊያ (ብር 30 ቢሊዮን) በመቀነስ ነው።

[3] ከውጪ ምንጭ ከሚገኘው ብድር ይልቅ ለዕዳ ክፍያ የሚውለው በብር 22 ቢሊዮን እንደሚበልጥ ያሳያል

ወራት የሚከሰቱ አበይት ለውጦች በሚኖሩበት ጊዜ እንደ አስፈላጊነቱ ማሻሻያዎችን በማድረግ ለ2017 በጀት ዓመት የፌዴራል መንግስት ዓመታዊ በጀት ዝግጅት ሥራ ላይ እንዲያውለው የሚኒስትሮች ምክር ቤት በፌዴራል መንግስት የፋይናንስ አዋጅ ቁጥር 648/2001 በተሰጠው ስልጣን መሠረት እንዲያጸድቅ ቀርቧል (ሙሉው የፊሲካል ማዕቀፍ በሠንጠረዥ 12 ተያይዞ ቀርቧል) ፡፡